

Riikka Niiranen & Liisa Pesonen

LAPSEN AGGRESSIOKEHITYS JA SEN TUKEMINEN
– OPAS KASVATTAJILLE

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Syksy 2012

Koulutusala Sosiaali- ja terveystieteiden ala	Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma
Tekijä(t) Riikka Niiranen & Liisa Pesonen	
Työn nimi Lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen – opas kasvattajille	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot Lasten ja nuorten hoitotyö	Ohjaaja(t) Raila Arpala & Sirkka-Liisa Niskanen
	Toimeksiantaja Lasten- ja Nuortenkeskus Kimppa & Perhekoti
	Luonnonlapsi
Aika Syksy 2012	Sivumäärä ja liitteet 43 + 4
Tunnekehitys on pohjana lapsen aggressiokehitykselle. Aggressiokehityksen kautta lapsi oppii yhteisönsä normit, omien tunteidensa hallinnan ja itsenäistyy. Kehitys on jatkuvaa ja etenee kohti tasa-arvoista, neuvottelutaitoista ja väkivallattonta yhteiskunnan jäsentä. Aggressiokehityksen tukeminen on tunneälyn opettamista eli tunteiden, kuten aggression, tunnistamista, nimeämistä, hallinnan opettamista ja syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen tukemista sekä rajojen asettamista. Se kuuluu jokaisen lapsen arkeen, jotta lapsi oppii väkivallattomia toimintamalleja. Opinnäytetyön aiheena oli lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen. Työn tilaajina olivat Lasten- ja Nuortenkeskus Kimppa Paltamosta ja Perhekoti Luonnonlapsi Sotkamosta. Nämä yksityiset lastensuojeluyksiköt tarvitsivat tietoa lapsen aggressiokehityksestä ja sen tukemisesta, jotta siellä työskentelevät kasvattajat osaisivat seurata ja turvata lapsen normaalia aggressiokehitystä ja ennaltaehkäistä ei-toivottua käyttäytymistä. Näin ollen opinnäytetyö lisäsi Kimppan ja Luonnonlapsen työn laatua. Opinnäytetyö oli muodoltaan tuotteistettu, sen tarkoituksena oli tuottaa kasvattajille opas, jossa kuvaillaan lapsen aggressiokehitystä ja sen tukemisesta. Tavoitteena oli, että oppaan materiaalin avulla kasvattajat osaavat tukea lapsen aggressiokehitystä. Opinnäytetyön tutkimustehtävät olivat 1. Millainen on lapsen aggressiokehitys? ja 2. Miten lapsen aggressiokehitystä voidaan tukea? Tuotteistamisprosessi koostui tuotteen suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Oppaan teoriaosuus kerättiin kirjallisuuskatsauksen perusteella. Opasta varten otettiin valokuvia ja tehtiin aggression portaat -kaavio. Lisäksi lapset tekivät piirroksia. Oppaan ensimmäinen versio esiteltiin työn tilaajilla, vertaisilla ja ohjaavalla opettajalla, joilta pyydettiin avointa palautetta oppaasta. Palautteiden perusteella opas viimeisteltiin. Oppaasta tehtiin sekä paperiversio että sähköinen versio, jotta työn tilaajat voivat tarvittaessa tulostaa lisää kopioita oppaasta ja päivittää oppaan sisältöä. Jatkotutkimusaiheeksi opinnäytetyöprosessin aikana nousi lapsen tunne-elämän kehityksen tai aggressiokehityksen häiriintyminen, mitä siitä seuraa ja kuinka sitä voi hoitaa.	
Kieli	Suomi
Asiasanat	Tunneäly, aggressio, tunnekehitys, aggressiokehitys
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Health and Sports	Degree Programme Nursing
Author(s) Niiranen Riikka and Pesonen Liisa	
Title Children's Aggression Development and Ways to Support It – Guide for Educators	
Optional Professional Studies Children and Young Nursing	Instructor(s) Arpala Raila and Niskanen Sirkka-Liisa
	Commissioned by Children and Youth Home Kimppa and Family Home Luonnonlapsi
Date Autumn 2012	Total Number of Pages and Appendices 43 + 4
Children's aggression development is based on emotional development. Through aggression development a child learns the norms of his community, to control his or her own emotions and becomes independent. Development is continuous and advances towards an equal, negotiating and nonviolent member of the community. Supporting aggression development is teaching emotional intelligence. Teaching emotional intelligence means teaching one to recognize, name and control emotions such as aggression. It also means teaching one to understand causality, and setting boundaries. Supporting aggression development belongs to every child's life so that the child learns nonviolent behavioural patterns. The subject of this thesis was children's aggression development and ways to support it. The thesis was commissioned by the Children and Young's Home Kimppa from Paltamo and the Family Home Luonnonlapsi from Sotkamo. These private child welfare units needed information on children's aggression development and ways to support it so that the employees could monitor and secure children's normal aggression development and could prevent unwanted behaviour. The purpose of this productized thesis was to produce a guide for educators. The guide describes children's aggression development and ways to support it. The aim of this thesis was that the guide would help educators support children's aggression development. The research questions were the following: (1) What is children's aggression development? and (2) How can children's aggression development be supported? The productisation process included planning, creating and assessing the product. The theory part for the guide was collected with a literature review. Pictures were taken, and a chart on Aggression Stairs was made for the guide. Children also made drawings for it. The guide was pretested by the commissioners, peer students and teacher instructor. After pretesting open feedback about the guide was collected, and with help of the feedback the guide was finalized. A paper and an electric version of the guide were made so that the commissioners can make more copies of the guide and update it. Further research could focus on children's emotional development or aggression development problems, and how the problems show and how they can be treated.	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	Emotion intelligence, aggression, emotional development, aggression development
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	3
3 TUNNEÄLYKÄS LAPSI OSAA SÄÄDELLÄ AGGRESSIONTUNTEITTAAN	4
3.1 Tunneäly	4
3.2 Aggressio	5
3.3 Aggressiivisuus	6
4 TUNNEKEHITYS POHJANA AGGRESIOKEHITYKSELLE	8
4.1 Tunnekehitys	8
4.2 Aggressiokehitys	10
4.3 Aggression portaat	11
5 LAPSEN AGGRESIOKEHITYKSEN TUKEMINEN	14
5.1 Kiintymyssuhteet tunteiden hallinnan tukemisen perustana	14
5.2 Syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen tukeminen	17
5.3 Rajojen asettamisen merkitys	19
6 LAPSEN AGGRESIOKEHITYS JA SEN TUKEMINEN – OPPAAN TUOTTEISTAMINEN	21
6.1 Tuotteistamisprosessi	22
6.2 Tuotteen suunnittelu ja asiakäsikirjoitus	23
6.3 Tuotantosuunnitelma	26
6.4 Tuotteen toteutus ja tuotantokäsikirjoitus	27
6.5 Tuotteen arviointi	32
7 POHDINTA	34
7.1 Eettisyys	34
7.2 Luotettavuus	36
7.3 Ammatillinen kehittyminen	38
LÄHTEET	41
LIITTEET	(4)

1 JOHDANTO

Tunneäly on omien mielialojen säätelyä, tunteiden tiedostamista, ihmissuhdetaitoja, itsekuria ja motivointia erilaisiin suorituksiin (Kemppinen 2000, 5). Tunneälyn avulla lapsi oppii hallitsemaan omia tunteitaan, kuten aggressiiontunteita. Jos tunneäly ei kehity lapsena, ovat aikuisuudessa vaarana muun muassa masennus ja väkivaltainen elämäntapa. Onneksi tunneälyä voi jossain määrin korjata myöhemmällä iällä opettelemalla tunteiden käsittelyä. (Goleman 1998, 15, 239.)

Aggressio on tunne, joka liittyy jokaisen lapsen itsenäistymisen kehitykseen. Osalla lapsista on puutteita tunneälyssä eli heillä ei ole tarvittavia taitoja purkaa aggressiiontunteita. Näin ollen lapsen itsenäistymisen kehitys voi olla vaarassa. Aikuisen tehtävänä on antaa uusia kasvattavia välineitä purkaa ja hallita kyseisiä tunteita, sillä hallitsemattomina aggressiiontunteet saattavat johtaa aggressiiviseen käytökseen. (Cacciatore 2007, 10, 23 - 25.)

Tämän opinnäytetyön ovat tilanneet Lasten- ja Nuorten koti Kimppa Paltamosta sekä ammatillinen Perhekoti Luonnonlapsi Sotkamosta. Kyseisissä yksiköissä voidaan kohdata aggressiiontunteita käsitteleviä lapsia, joilla ei ole oikeata mallia purkaa tunteita eli lapsia, joilla on vajaavaikeuksia tunneälytaidoissa. Tutkimukset osoittavat, että sijoitetuilla lapsilla on keskimääräistä enemmän tunne-elämän ongelmia (Halfton ym. 1995; Curtis ym. 1999; Rosenfeld ym. 1997; Clausen ym. 1998, Kallandin 2011, 207 mukaan).

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa kasvattajille opas, jossa kuvaillaan lapsen aggressiiokehitystä ja sen tukemista. Opinnäytetyön tavoitteena on, että oppaan materiaalin avulla kasvattajat osaavat tukea lapsen aggressiiokehitystä. Täten opinnäytetyöstä saadun tiedon avulla lastensuojeluyksiköiden työn laatu paranee, koska yksiköissä työskentelevät kasvattajat saavat lisää valmiuksia käsitellä aggressiota ja siihen liittyviä tunteita. Tiedon avulla he myös osaavat seurata ja tukea lapsen normaalia aggressiiokehitystä sekä ennaltaehkäistä ei-toivottua käyttäytymistä.

Kasvattajalla tarkoitamme tässä opinnäytetyössä henkilöitä, jotka huolehtivat lapsen hyvinvoinnista, hoidosta ja kasvatuksesta (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§). Kasvattajia ovat muun muassa Kimpan ja Luonnonlapsen työntekijät, lapsen vanhemmat ja sijaisvanhemmat sekä opettajat. Olemme määritelleet opinnäytetyössämme lapsen alle 18-vuotiaaksi henkilöksi lastensuojelulain mukaan (Lastensuojelulaki 417/2007, 6§).

Ammattikorkeakoululaissa asetetaan opinnäytetyön tekemiselle tavoite. Valtioneuvoston asetuksen mukaan ammattikorkeakoulun *opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietojaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä* (Asetus ammattikorkeakouluista 352/2003, 7§). Opinnäytetyötä tehdessämme pyrimme osoittamaan valmiutemme työskennellä päämäärätietoisesti ammattialallamme. Omana tavoitteenamme on oppia tuotteistamisprosessin kulku ja osata yhdistää aggressiokehityksestä saamaamme tietoa käytäntöön lapsen aggressiokehityksen tukemisen kehittämiseksi.

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tulee olla yhteiskunnan yritys- ja elinkeinoelämän kehittämistarpeista lähtevä. Se voi liittyä osana eri organisaatioiden tutkimus-, kehittämis- ja tuotekehityshankkeisiin. Opiskelijan tulee valita aihe alueelta, jolle hänen ammattiopintonsa suuntautuvat. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2009, 10.) Kiinnostuimme aiheesta, koska aihe on mielestämme mielenkiintoinen ja se tukee lasten ja nuorten hoitotyön suuntautumisvaihtoehtoamme. Tuotteistettu opinnäytetyö kehittää ammatillista osaamistamme hoitotyön osaamisvaatimuksia hyödyntäen. Opinnäytetyössämme korostuvat osaamisvaatimukset ovat päätöksenteko-osaaminen ja terveyden edistämisen osaaminen (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2009, 18). Lasten aggressiota voi kohdata lähes joka paikassa, myös erilaisissa hoitotyön ympäristöissä ja sen vuoksi olemme kiinnostuneita saamaan lisää tietoa lapsen aggressiokehityksestä.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa kasvattajille opas, jossa kuvaillaan lapsen aggressiokehitystä ja sen tukemista. Tavoitteena on, että oppaan materiaalin avulla kasvattajat osaavat tukea lapsen aggressiokehitystä. Opinnäytetyössämme haemme vastauksia seuraaviin kysymyksiin.

Tutkimustehtävät:

1. Millainen on lapsen aggressiokehitys?
2. Miten lapsen aggressiokehitystä voidaan tukea?

3 TUNNEÄLYKÄS LAPSI OSAA SÄÄDELLÄ AGGRESSIONTUNTEITAAN

Lapsi kasvaa ja kehittyy erilaisten tunteiden käsittelyn avulla. Vaikein kasvunpaikka on aggressiontunteiden kohtaaminen ja niiden rakentava käsittely. Rakentavan tunteiden käsittelyn avulla lapsen tunneäly kehittyy ja hän oppii säätelemään tunteitaan, eikä tunteiden tuoma energia purkaudu aggressiivisuutena.

3.1 Tunneäly

Tunneäly on omien mielialojen säätelyä, tunteiden tiedostamista, ihmissuhdetaitoja, itsekuria sekä motivointia erilaisiin suorituksiin (Kemppinen 2000, 5). Kokkosen (2010, 41) mukaan tunneälyn keskeisimpiä taitoja ovat tunteiden tunnistaminen, arviointi ja ilmaisu, ajattelun tukeminen tunteiden avulla, tunteiden ymmärtäminen, tunnepitoisen tiedon analysoiminen ja tunteiden säätely. Tunneälytaitojen kehittyessä lapsi kestää myös väliaikaiset suuret tunteet, kuten aggressiontunteet, ja pystyy siirtämään omien tarpeidensa tyydyttämisen myöhemmäksi (Kemppinen 2000, 5).

Nowack (2012, 62) antaa tunneälylle määritelmän, jossa nousee esille samoja asioita kuin Kemppisellä ja Kokkosella. Hänen mukaansa tunneäly on kykyä hahmottaa ja ilmaista tunteitaan, ymmärtää ja järkeillä tunteidensa avulla sekä säädellä tunteita itsessä ja muissa. Yksinkertaisuudessaan tunneäly on kyky hahmottaa, ymmärtää ja hallita tunteitansa tehokkaasti. Tunneälyn avulla lapsi tunnistaa myös toisten tunteet ja kykenee tuntemaan empatiaa eli myötätuntoa (Kokkonen 2010, 41).

Lapsi on avoin tunteille ja tunneälyn kehittyessä lapsi oppii, että tunteet helpottavat ajattelua ja auttavat ratkaisemaan ongelmia. Mitä enemmän tunneäly kehittyy, sitä enemmän lapsi oppii hahmottamaan tunteiden ja tapahtumien yhteyksiä ja ymmärtää yhä monimutkaisempia tunteita. Kun lapsi ymmärtää miksi, miten ja miltä jokin tunne tuntuu, hän kykenee myös tunteiden säätelyyn. (Kokkonen 2010, 41.)

Kokkonen (2010, 19 - 22) määrittelee tunteiden säätelyn kyvyksi vaikuttaa siihen, mitä ja kuinka pitkään ja voimakkaasti milloinkin tunnemme. Tunteiden säätely mahdollistaa tasapainoisen tunne-elämän ja on joko tietoista tai tiedostamatonta. Sen tärkein tehtävä on

lieventää kuormittavia tunteita, kuten alakuloisuutta, masentuneisuutta ja jatkuvaa mielihyvää sekä saada hyvinvoinnin kannalta tarpeellinen tasapaino saavutettua. Jos lapsi ei hallitse tunteiden säätelyä, epämiellyttävät ja miellyttävät tunteet alkavat kuormittaa arkea ja estävät kokemasta mielihyvää ja vaikuttavat mieleen ja ruumiiseen.

Pulkisen (2002, 63) mukaan huonon tunteiden säätelyn voi huomata esimerkiksi siitä, että henkilö ärsyyntyy hyvin vähäisestä asiasta ja hän reagoi ärsytykseen tarpeettoman voimakkaasti. Huonon tunteiden säätelyn takana voi olla lapsen epäoikeudenmukaista tai väkivaltaista kohtelua, jonka vuoksi lapselle on kasaantunut paha oloa. Tunteiden säätelytaitoon kuuluu olennaisena osana myös halu ja rohkeus ilmaista mukavuusalueen ulkopuolelle jääviä pahan olon tunteita, kuten aggressiointunteita (Kokkonen 2010, 19 - 22).

Tunneälyn oppiminen alkaa jo vauvaikäisenä, jolloin lapsi oppii tunteista varhaisen vuorovaikutuksen avulla. Lapsen kasvaessa tunneälyn kehittyminen jatkuu muun muassa mallista oppimalla, näkemällä, kuinka kasvattajat käsittelevät omia tunteitaan. Näin ollen kasvattajien rooli lapsen tunneälyn kehittymiselle on erittäin oleellinen. (Goleman 1998, 235 - 239.)

3.2 Aggressio

Aggressio ja aggressiivisuus sekoittuvat usein tavallisessa kielenkäytössä, sillä kumpikin sana yhdistetään väkivaltaiseen käytökseen (Keltikangas-Järvinen 2010, 72 - 73). Aggressio voidaan kuitenkin nähdä tunteena, joka saa aikaan lapsessa erilaisia reaktioita, kuten vihan tunteen, suuttumisen, hyökkäyshalun ja itsensä puolustamisen. Se on lapsen synnynnäinen kyky reagoida ympäristön ärsykkeisiin. (Cacciatore 2008, 8.)

Kun joku asia ärsyttää lasta, se saa aikaan aggressiointunteita. Ärsyyntymisen kasvaessa yhä voimakkaammaksi lapselle tulee halu poistaa ärsyke ja palauttaa rauhallinen olotila. Lapsi saa voimaa ärsykeen poistamiseen suuttumuksesta. Kun ärsyke poistuu, myös suuttumuksen tunne häviää. (Cacciatore 2008, 8.) Näin ollen aggressio ei ole toimintaa, vaan se voidaan nähdä neutraalina energiana, joka on käyttäytymisen motiivi tai syy. Minkälaiseen käyttäytymiseen aggressio johtaa, riippuu lapsen muusta kehityksestä. Aggressiosta syntyvä energia ei johda aggressiiviseen käyttäytymiseen eli aggressiivisuuteen, jos lapsella on muita keinoja hallita aggressiointunteita. (Keltikangas-Järvinen 2010, 72.)

Wahl ja Metzner (2011, 345) määrittelevät aggression erilaisten mekanismien kokonaisuudeksi, joka on kehittynyt evoluution tuloksena. Sen tarkoituksena on auttaa ihmisiä puolustamaan itseään, sukulaisiaan ja ystäviään tai saavuttamaan haluamansa käyttämällä vahingollisia keinoja, esimerkiksi lyömällä toisia. Aggressiota ohjaavat yleensä tunteet, kuten pelko, turhautuminen, viha, stressi, vallanhalu ja mielihyvä.

Toisaalta aggressio voidaan nähdä myös viestinä muille, koska se on reaktio mielihyvän lähteen menettämiseen. Se on tarkoitettu toisen ihmisen vastaanotettavaksi ja luettavaksi. Sen avulla lapsi voi kommunikoida. Esimerkiksi vauva osaa ilmoittaa parkaisullaan olevansa vielä nälkäinen, jos äiti ottaa rinnan liian aikaisin pois sen suusta. Tällöin äiti ”lukee” vauvan viestin ja laittaa rinnan takaisin vauvan suuhun. Näin äiti ja vauva ovat kommunikoineet keskenään vauvan aggressiointunteen avulla. (Sinkkonen 2008, 137.)

Aggressiointunteiden avulla lapsi itsenäistyy omasta lapsuudenkodistaan ja opettelee pärjäämään itsenäisesti. Lapset hakevat aggressiointunteiden avulla rohkeutta ottaa omaa tilaa, joka voi näkyä kuohuvina tunteina. Kuohivista tunteista johtuvat konfliktit edistävät rakentavasti kohdattuina lapsen sosiaalisten taitojen, itsehillinnän, tunteiden kanavoinnin harjoittelua ja itsenäistymistä. (Cacciatore 2007, 17.) Toisin sanoen lapsi luo omaa identiteettiään aggressiointunteiden avulla, sillä lapsi pyrkii irrottautumaan kasvattajiinsa luomista riippuvuussuhteista ja siirtymään elämässä eteenpäin. Näin ollen aggressio on lapsen kehitystä tukeva voima. (Sinkkonen 2008, 137 - 139.)

Monet kasvattajat kokevat lapsen aggression kielteisenä asiana, koska he kokevat sen vaikeana ja hankalana. Aggressio on kuitenkin osa jokaisen lapsen normaalia kasvua ja kehitystä. Kasvattajien tulisi täten olla kärsivällisiä ja auttaa lasta hallitsemaan omia tunteitaan, jotta lapsen normaali aggressiokehitys toteutuisi. (Sinkkonen 2008, 132 - 133.)

3.3 Aggressiivisuus

Aggressiivisuus on käyttäytymistä, jolla pyritään poistamaan aggressiointunteita aiheuttava ärsyke. Se on fyysistä tai psyykkistä väkivaltaa ja viimeinen keino saavuttaa haluamansa. Aggressiivisuus voi olla merkki puutteellisista sosiaalisista taidoista tai lapsen häiriintyneestä psyykkisestä kasvusta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 72 - 73.) Kempainen (2000, 119 - 200) uskoo aggressiivisen käyttäytymisen olevan seurausta lapsen turhautumisesta epärealistisia

odotuksia ja niiden aiheuttamia pettymyksiä kohtaan eli toisin sanoen aggressiontunteita kohtaan. Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset ovat oppineet käsittelemään aggressiontunteitaan vain ei-toivotuilla käyttäytymismalleilla, sillä he eivät ole oppineet muita positiivisempia keinoja ja käyttäytymismalleja poistaakseen aggressiontunteita aiheuttavaa ärsykettä.

Aggressiivisuus jaetaan proaktiiviseen ja reaktiiviseen aggressiivisuuteen. Proaktiivinen aggressiivisuus on välineellistä. Proaktiivisesti aggressiiviset lapset ovat oppineet käyttämään väkivaltaa välineenä saadakseen tahtonsa läpi. Tällöin väkivaltaiseen toimintaan ei välttämättä liity vihan tunteita vaan he toimivat suunnitelmallisesti. Lasten proaktiivinen aggressiivisuus voi olla aggressiivisesti käyttäytyviltä kasvattajilta, kavereilta tai televisioväkivallasta opittua. Reaktiivisesti aggressiiviset lapset ovat äkkipikaisia ja suuttuvat herkästi. Tällainen aggressiivisuus on suunnittelematonta, kontrolloimatonta ja tunnepitoista. Reaktiivisesti aggressiiviset lapset eivät ehkä tarkoita sitä, mitä suutuspäissään tekevät. Lasten reaktiiviselle aggressiivisuudelle riskitekijöinä voivat olla turvattomuuden kokemukset varhaislapsuudessa ja kaltoinkohtelu. (Huhtanen 2007, 120 - 121.)

Myös useissa kulttuureissa itsepuolustus ja muiden puolustaminen väkivaltaisoin keinoin on hyväksyttyä. Näiden kulttuurien lapset rajoittavat usein aggressiivisen käyttäytymisensä puolustautuvaan aggressioon. (Pulkkinen 2002, 63.) Kulttuuri vaikuttaa siis voimakkaasti siihen, miten aggressioon ja aggressiivisuuteen suhtaudutaan ja reagoidaan. Käyttäytyminen, joka yhden kulttuurin piirissä on hyväksyttävää, saattaa olla kiellettyä toisessa kulttuurissa. Nykyään tutkimukset keskittyvät mahdollisuuksiin ja erilaisiin keinoihin vähentää aggressiota ja väkivaltaa eri kulttuureissa ja alakulttuureissa. (Viemerö 2006, 22.)

Viljamaan (2012, 10) mukaan nykyajan jokapäiväisissä tapahtumissa on nähtävissä ikävät seuraamukset, kun kyvyttömyys hallita omia tunteitaan on tavallista. Tällöin aggressiivisuus voi nousta esiin pienestäkin ärsykkeestä, kuten ohikulkijan pitkästä katseesta tai poikkeavasta ulkonäöstä. Näin ollen on erittäin tärkeää, että lapsi oppii säätelemään ja hallitsemaan omia tunteitaan, jottei hän käyttäydy aggressiivisesti. Lapsen aggressiivista käyttäytymistä ei tule Kempin (2000, 119 - 120) mielestä hyväksyä, vaikka ymmärtäisi lapsen pahan olon syyt. Hän neuvoo, että aggressiivinen käytös on mahdollista poisoppia muun muassa konkreettisten sääntöjen avulla, joiden kautta lapsi tietää, kuinka hänen toivotaan toimivan aggressiontunteita kohdatessaan.

4 TUNNEKEHITYS POHJANA AGGRESIOKEHITYKSELLE

Lapsen aggressiokehityksessä on pohjimmaltaan kyse tunnekehityksestä, sillä ilman tunnekehitystä lapsen aggressiokehitys ei ole mahdollista. Aggressiokehityksen avulla lapsi oppii yhteisönsä normit ja omien tunteidensa hallinnan ja tätä kautta myös itsenäistyy. Aggression portaiden mukainen kehitys on jatkuvaa ja etenee kohti tasa-arvoista, neuvottelutaitoista ja väkivallatonta yhteiskunnan jäsentä.

4.1 Tunnekehitys

Limbinen järjestelmä säätelee aivoissa tunne-elämän kehitystä eli tunnekehitystä. Limbisessä järjestelmässä on useita tumia, jotka ovat järjestäytyneet hermosoluista ja hermoradoista. Näiden yhdistelmän avulla tumakkeet, aivokuori ja alempi aivorunko yhdistyvät. Voimakas tunnetila, kuten aggression tunne, saa aivokuoresta lähtemään käskyn väliaivojen keskukseen. Näiden alueiden läheisyydessä oleva aivolisäke alkaa erittää hormonia, joka kiihdyttää lisämunuaisen toimintaa ja saa sen erittämään vereen adrenaliinia. Adrenaliini kiihdyttää elimistöä ja keho on eräänlaisessa valmiustilassa. (Kempainen 2000, 2.) Tunteiden säätelykyky, eli myös aggression tunteiden säätelykyky, on kytköksissä aivorakenteisiin ja niiden toimintaan. Aivosolujen välisten yhteyksien syntymistä, säilymistä ja karsiutumista ohjaavat varhaisen vuorovaikutuksen eli vauvaikäisen lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen aikana saadut kokemukset. Näin ollen tunteiden säätelylle otolliset aivojen osat kehittyvät parhaalla mahdollisella tavalla tai jäävät kehittymättä riippuen varhaisesta vuorovaikutuksesta. (Kokkonen 2010, 79 - 80.)

Kempaisen (2000, 3) mukaan vastasyntyneellä lapsella ei ole vielä eriytyneitä tunteita, vaan hänen kokemuksensa perustuvat perustarpeiden tyydyttämiseen, kuten ruoan saamiseen. Tunteiden eriytyminen alkaa vasta kahden kuukauden ikäisellä vauvalla. Ensimmäiset eriytyneet tunteet ovat tällöin mielihyvä ja mielihäviö. Golemanin (1998, 235 - 239) mukaan taas vastasyntyneen tunnekehitys alkaa kuitenkin heti syntymän jälkeen, jolloin lapsi oppii vuorovaikutuksessa kasvattajiinsa, kuinka kasvattajat reagoivat hänen lähettämiin viesteihinsä, kuten itkun ja kasvojen ilmeisiin. Kasvattajien reagoimista johdonmukaisesti viesteihin, lapsi oppii, että häntä kuunnellaan ja reagoimista tilanteeseen on oikea.

Vuorovaikutustilanteiden avulla lapsi oppii tulkitsemaan kasvattajien äänensävyyn ja eleiden perusteella, mitkä ilmeet ja tunteet ovat hyväksyttäviä. Tällä tavalla lapsi oppii myös luotettavuudesta, omista vaikutusmahdollisuuksistaan ja maailman turvallisuudesta. (Goleman 1998, 235 - 239; Kokkonen 2010, 79 - 80.) Varhainen vuorovaikutus on siten perusta lapsen tunnekehitykselle.

Vaikka lapsen tunneäly kehittyy jo ensimmäisinä elinvuosina, se muokkautuu vielä läpi kouluian (Goleman 1998, 235 - 239). Kokkonen (2010, 79 - 80) määrittelee tunteiden säätelylle tärkeän herkkyykskauden kuuden ja kahdeksantoista ikävuoden välille. Kempin (2000, 2 - 3) mukaan lapsen voimakas tunteiden kehittymisen vaihe alkaa seitsemän ikävuoden jälkeen, joka puoltaa Kokkonen näkemystä. Lapsen viimeinen tunteiden kehittymisen herkkyysvaihe sijoittuu murrosikään.

Kuuden ja kahdeksantoista ikävuoden välillä on otollinen aika lapsen otsalohkon ja sen kuorikerroksen kehittymiselle. Vuorovaikutuksen avulla, kuten toistuvan rauhallisen kosketuksen avulla, lapsen keskushermosto, autonominen hermosto ja limbinen järjestelmä tasapainottuvat ja näin lapsen stressinsäätelykyky paranee. Tästä johtuen myös lapsen tunneäly kehittyy. (Kokkonen 2010, 79 - 80.) Golemanin (1998, 235 - 239) mukaan lapset oppivat kyseisessä iässä tunneälyä myös oppimalla mallista eli näkemällä kuinka kasvattajat käsittelevät omia tunteitaan.

Seitsemän ikävuoden jälkeen lapsi on tarpeeksi kypsä oppimaan, miltä toisesta tuntuu. Tätä ennen lapsen on opittava tunnistamaan omat tunteensa. Omien tunteiden opettelussa lapsi itkee tai huutaa heti, kun hänellä on paha olla, nälkä, kylmä tai hänellä on ikävä. Pikkuhiljaa kasvattajien avustuksella lapsi oppii nimeämään tunteitaan ja yhdistämään niitä tiettyihin olotiloihin. Tämän avulla lapsi oppii itsestään ja omista tunteistaan, minkä jälkeen lapsella on mahdollista ymmärtää myös toisten tunteita. (Kempinen 2000, 3.) Jos kasvattajat laiminlyövät lapsiaan, eivätkä pysty vastaamaan lastensa tunnetarpeisiin, ovat lapset muun muassa aggressiivisia ja hermostuneita. Laiminlyödyillä lapsilla on näin ollen puutteita tunneälyssä, mutta onneksi tunneälyä voi myös jossain määrin korjata myöhemmin opettamalla tunteiden käsittelyä. (Goleman 1998, 235 - 239.)

Viimeisin tunnekehityksen herkkyysvaihe on murrosikä. Kyseisessä iässä lapsella on jo hyvin kehittyneet tunteet. Tunteiden myllerrystä aiheuttaa siirtyminen lapsuudesta aikuisuuteen. Nuori haluaisi olla vielä lapsi, mutta silti itsenäistyä. Herkkyysvaihe näkyy protestointina,

kapinana kasvattajia sekä auktoriteetteja vastaan että tunteiden kuohumisena. Murrosiän tunnekehityksen tuloksena lapsi on itsenäinen ja eheä persoona. (Kempainen 2000, 2, 142.)

4.2 Aggressiokehitys

Aggressiokehityksellä tarkoitetaan aggressiointunteiden avulla tapahtuvaa itsenäistymiskasvua omasta lapsuuden yhteisöstä. Sen tarkoituksena on saavuttaa terve itsearvostus, itsesääntely ja omat rajat. Niiden kautta lapsi liittyy sosiaaliseen viiteryhmäänsä ja oppii yhteisössä tarvittavia sosiaalisia taitoja sekä tunteiden hallintaa. Tämä itsenäistymiskasvu on jatkuvaa ja voi ajoittain näkyä ärtyisyytenä ja vihana kasvattajaa kohtaan sekä aiheuttaa konfliktitilanteita. Aggressiokehityksen perustana on tunnekehitys, jonka avulla lapsi oppii tunnistamaan ja säätelemään aggressiointunteitaan. (Cacciatore 2007, 88 - 90.)

Cacciatore (2007, 92) määrittelee aggressiokehityksen jatkuvaksi kasvuksi, joka tapahtuu aggression portaiden mukaisesti. Esittelemme aggression portaat luvussa 4.3. Sinkkonen (2008, 138 - 139) mukaan aggressiokehityksessä nähdään kuitenkin kaksi tärkeää vaihetta. Nämä vaiheet ovat uhmaikä ja murrosikä.

Uhmaikäinen lapsi kokee pettymyksen ja turhautumisen tunteita eli aggressiointunteita siirtyessään vauvaiästä leikki-ikäisen maailmaan. Lapsi osaa juosta, kävellä ja puhua, joten hän kuvittelee olevansa samanlainen kuin vanhempansa. Pienuus tuottaa kuitenkin ongelmia ja lapsi joutuu kiusallisen useasti pyytämään apua kasvattajiltaan. Lapsi ymmärtää, ettei voi palata vauvaikäisen maailmaan, mutta ei oikein ymmärrä sitä, miksi hän ei voi olla kuin kasvattajansa. Tämän ristiriidan aiheuttamien tunteiden takia lapsi yrittää hallita kasvattajiaan, mutta hän joutuu kuitenkin pettymään omaan rajallisuuteensa. (Sinkkonen 2008, 138 - 139.)

Murrosiässä lapsi siirtyy nuoruuteen, jolloin hänen fyysinen kasvunsa, kuten ruumiinkuvan muutokset alkavat näkyä. Lapsen mieli kuohuu, sillä hän haluaisi välillä olla vielä lapsi ja turvautua vanhempiinsa. Toisaalta välillä hän haluaisi määrätä kaikesta itse. Murrosiän tarkoituksena on itsenäistyminen, joten aggressiointunteita aiheuttavat kysymykset omasta kelpaamisesta toisille ja pärjäämisestä itsenäisesti. (Sinkkonen 2008, 138 - 139.)

Aggressiointunteet ovat uhmaikäisen ja murrosikäisen voima neuvottomuuden, ailahtelevuuden, vaiheesta toiseen siirtymisen ja turhautumisen avuksi. Aggressiointunteet

ovat näin ollen välttämättömiä lapsen kehitykselle, jotta hän pääsisi yli eri vaiheista. (Cacciatore 2007, 17; Sinkkonen 2008, 139.) Lapsen aggressiokehitys saavutetaan näiden kahden vaiheen aikana rakentavasti läpi käytyinä aggression tunteina. Oikein läpi käytyinä vaiheista päästään yli, lapsi itsenäistyy ja hän oppii käsittelemään ja säätelemään omia aggression tunteitaan. (Sinkkonen 2008, 139.)

Wahl ja Metzner (2011, 344, 350 - 351) nostavat esiin samansuuntaiset aggressiokehitysvaiheet kuin Sinkkonen (2008). Heidän mukaansa 2 - 4 -vuotiailla ja 15 - 20 -vuotiailla on havaittavissa ”piikki” epäsosiaalisessa käytöksessä ja aggressiivisuudessa. Viiden ikävuoden jälkeen murrosikää kohti mentäessä kuohuva käytös vähenee, kunnes kuohunta nousee uudelleen esiin murrosiässä.

4.3 Aggression portaat

Cacciatore (2007, 92, 11) on tutkinut aggressiokehitystä ja luonut aggression portaat -kaavion (Liite 1; Kaavio 1). Tämä kaavio pyrkii ennaltaehkäisemään väkivaltaa ja ajatuksena on, että aggression tunteiden hallintaa voidaan oppia ja opettaa. Portaita on 18 ja ne on jaettu kuuteen luokkaan. Luokat kuvaavat suurempaa muutosta siinä, kuinka selkeästi lapsi kokee olevansa erillinen ja omatoiminen suhteessa toisiin. Cacciatore on kuvannut portaisiin ikäkaudet, jolloin eteneminen on mahdollista. Kuitenkin on muistettava, että jokainen lapsi etenee portaita yksilölliseen tahtiinsa.

Seuraavaksi esittelemme tarkemmin aggression portaiden luokat. Luokkien ymmärtämisen tukena on tekemämme aggression portaat -kaavio (Kaavio 1), joka pohjautuu Cacciatoren (2007) aggression portaisiin.

Luokka I: Olen olemassa ihmissuhteen avulla. 1-3 -vuotias lapsi on tiiviissä vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa. Hän rimpuilee, peilaa, tukeutuu ja riehuu jatkuvasti turvalliseksi kokemalleen aikuiselle. Ilman turvallista aikuista lapsi ei selviydy ja pärjää, näin ollen hän on täysin riippuvainen aikuisesta. Tässä vaiheessa lapsi testaa kasvattajiensa turvallisuutta ja luotettavuutta sekä tunnekuohujen vaarallisuutta. Rauhoittuakseen lapsi tarvitsee aikuisen turvaa. Aikuinen toimii tässä vaiheessa lapsen tyyntyttelijänä, suojaajana ja turvaajana väsymyksen ja riehumisraivon kohdatessa. (Cacciatore 2007, 92.)

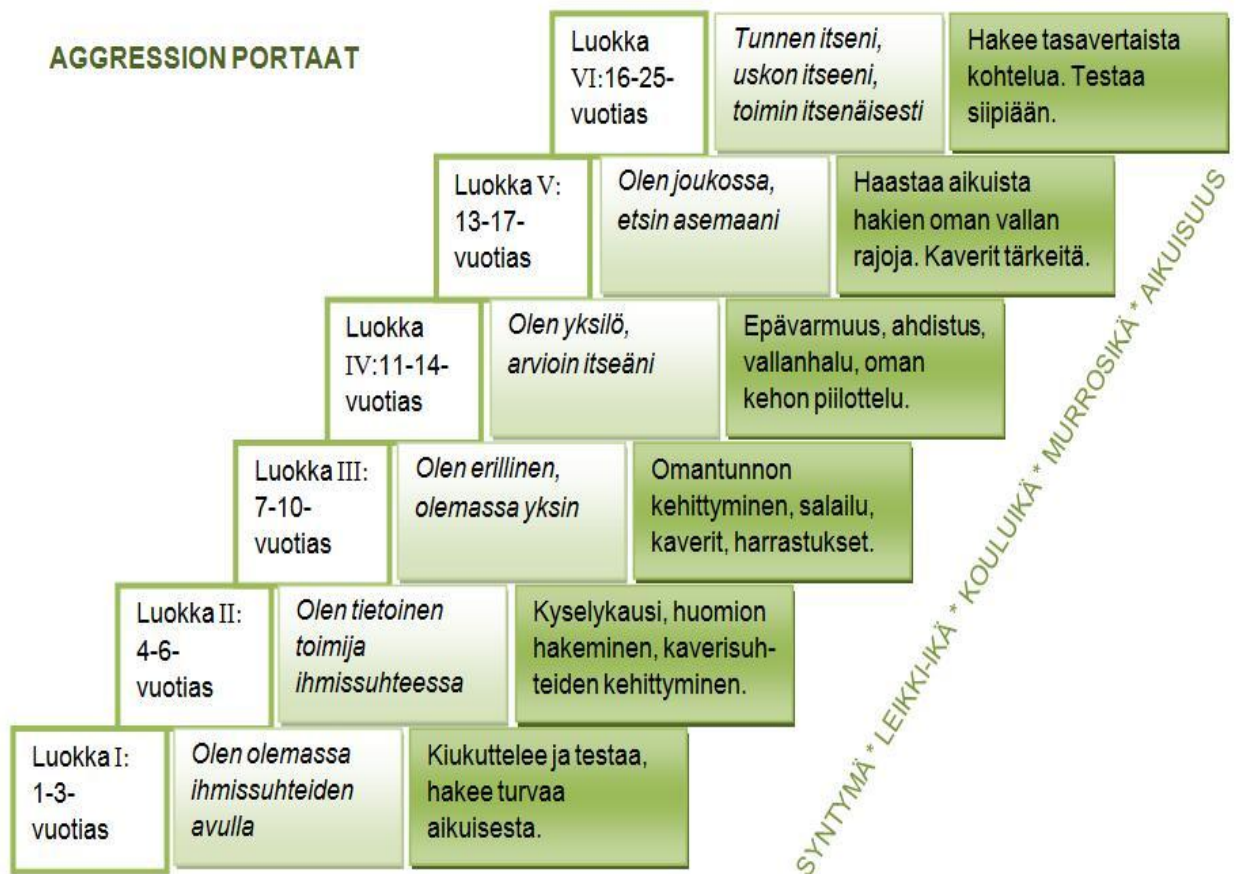
Luokka II: Olen tietoinen toimija ihmissuhteessa. Tässä vaiheessa 4-6-vuotias lapsi tarvitsee aikuista opastamaan, selittämään ja ohjaamaan elämässä. Lapsi oppii ymmärtämään, että omaa käytöstä voi ohjailla ja toisen käytökseen voi vaikuttaa. Kyselykausi on tällöin menossa ja joskus lapsi saattaa uupua valtavasta tietomäärästä. Lapsi kaipaa ihailua ja aikuisen läsnäoloa ja aikuisen katseen kohteena olemista. Lapsella voi olla fantasiarooli, jonka avulla hän helpottaa pienuuden kokemusta. Tämän luokan aikana opitaan ystävydestä ja samalla harjoitellaan riitaa ja sopimista, valtaa ja toisen tahdon sietämistä. (Cacciatore 2007, 92.)

Luokka III: Olen erillinen, olemassa yksin. 7-10-vuotias lapsi on oppinut omantunnon olemassaolon ja salaamisen. Tässä vaiheessa lapsi voi varastaa tai valehdella ensimmäisiä kertoja tietoisesti ja opettelee pitämään salaisuuksia. Ajoittain lapsi voi hakea etäisyyttä ja yksityisyyttä. Myös kaveriporukan merkitys kasvaa ja kaverit yllyttävät tekemään kiellettyjäkin asioita. Lapsi oppii arvioimaan, miten vallan tai väkivallan käyttö ryhmässä toimii ja ymmärtää, että kiusaaminen satuttaa. Tässä vaiheessa lapsen on tärkeää saada arvostusta muilta lapsilta ja harjoittaa erilaisia taitoja. Tähän vaiheeseen kuuluu uusien harrastusten aloittaminen, kilpailuvietin kasvaminen ja kaverisuhteiden katkaiseminen alkaa tuntua vaikealta. (Cacciatore 2007, 93.)

Luokka IV: Olen yksilö, arvioin itseäni. 11-14-vuotias lapsi kokee epävarmuutta, hämmennystä ja ahdistusta muuttuvasta kehostaan. Lapsi haluaa muuttua ja jättää aikaisemman taakseen. Ensin lapsi haluaa olla pieni ja sitten äkisti hän haluaakin olla iso. Tähän vaiheeseen kuuluu oman kehon piilottelu esimerkiksi jättipaidan, pipon tai meikkien takana. Myös uutena voimakkaana tunteena nousee vallanhalu, joka lievittää epävarmuuden ja haavoittuvuuden kokemusta. Sen avulla lapsi irrottautuu kodin turvallisesta ympäristöstä ja liittyy samanikäisten joukkoon. Lisäksi tupakka- ja alkoholikokeilut saattavat alkaa tällä kaudella. (Cacciatore 2007, 93.)

Luokka V: Olen joukossa, etsin asemaani. 13-17-vuotias voi kokea ahdistavana oman erityisyytensä. Hän miettii, turvautuako ikätovereihin vai lähiaikuisiin. Lapsi saattaa peittää omaa epävarmuuttaan uhoamalla ja haastamalla aikuisia yhä tiukempaan rajanvetoon. Uhmaamalla lapsi testaa myös omia vallan rajojaan. Lapsi voi tavoitella erillisyyden kokemusta olemalla täysin vastakohta aikuisten odotuksille. Hän hakee turvaa kaveriporukan vahvuudesta ja vastuun jakautumisesta ryhmässä. (Cacciatore 2007, 93 - 94.)

Luokka VI: Tunnen itseni, uskon itseeni, toimin itsenäisesti. Tässä vaiheessa 16-25-vuotias alkaa käyttäytyä kuin aikuinen ja osaa vaatia itselleen arvostavaa, tasavertaista kohtelua. Suhde vanhempiin alkaa etäännyttävä, kunnes nuoren on pakko lähteä pois kotoa ja ottaa etäisyyttä aivan konkreettisesti. Kodin ilmapiiri ahdistaa nuorta, sillä hän kokee ajoittain itsensä vielä lapseksi. Tässä vaiheessa nuori haluaa päästä kokeilemaan, pärjäisikö ja selviytyisikö hän jo omillaan. (Cacciatore 2007, 94.)

KAAVIO 1: Aggression portaat mukailen Cacciatorea (Cacciatore 2007, 92 - 94)

Kasvattajien on helppo seurata lapsen aggressiokehityksen kulkua, kun he ymmärtävät aggression portaiden mukaisen kehityksen. Aggression portaiden avulla kasvattajat huomaavat, jos lapsen aggressiokehitys on häiriintynyt. Jokaista lasta on kuitenkin arvioitava yksilöllisesti, sillä luokkien iät ovat vain suuntaa antavia. Aggression portaat on näin ollen hyvä työväline kasvattajille.

5 LAPSEN AGGRESSIOKEHITYKSEN TUKEMINEN

Aggressiokasvatus eli aggressiokehityksen tukeminen on haastavien tunteiden, kuten aggression, tunnistamista, nimeämistä ja hallinnan opettamista. Aggressiokasvatuksen saaminen kuuluu jokaisen lapsen arkeen, jotta lapsi oppii väkivallattomia toimintamalleja. Tällä tavoin voidaan ehkäistä aggressiivisuutta. Aggressiokasvatuksen vastuu on lapsen kasvattajilla, mutta myös kouluilla, sillä lapsi viettää suuren osan ajastaan siellä. Koulussa ja päiväkodissa aggressiota aiheuttaa muun muassa ryhmä- ja kilpailutilanteet, epäonnistumiset ja erilaiset haasteet. (Cacciatore 2007, 54.) Kasvattajat voivat tukea lapsen aggressiokehitystä opettamalla lapselle tunteiden hallintaa, syy-seuraussuhteita ja asettamalla lapselle rajoja.

5.1 Kiintymyssuhteet tunteiden hallinnan tukemisen perustana

Lapsen tunneilmaisun kehitykselle luo pohjan lapsen ja kasvattajan välinen kiintymyssuhde. John Bolwby (1957) kehitti kiintymyssuhde -käsitteen. Bolwby alkoi kutsua kiintymyssuhteeksi lapsen ja vanhemman välille syntyneitä tunnesuhteita. Kiintymyssuhde syntyy, kun lapsi saa vuorovaikutuskokemuksia, jotka ovat herkkiä ja turvallisia. Kiintymyssuhteen tarkoituksena on säilyttää läheisyys lapsen ja kasvattajan välillä, mikä varmistaa lapsen eloonjäämisen. (Kokkonen 2010, 81.)

Kiintymyssuhteen laatu vaikuttaa siihen, miten lapsi oppii säätelemään omia tunteitaan sekä tunnistamaan toisten tunteita. Turvallisesti kiintyneet lapset ovat avoimia uusille kokemuksille, heidän ongelmaratkaisutaitonsa ovat kehittyneet ja he pystyvät ilmaisemaan omia tunteitaan, koska heillä on ollut mahdollisuus harjoitella tunteiden ilmaisua. Turvattomasti kiintyneillä lapsilla tunteiden käsittely on vinoutunutta, he ylikontrolloivat tai alikontrolloivat tunneilmaisujaan. Turvattomasti kiintyneiden lasten on vaikea luottaa muihin ihmisiin ja sen vuoksi he saattavat tehdä virheellisiä tulkintoja esimerkiksi toisen lapsen tutustumisyrytyksistä. Tällaiset virhetulkinnat voivat johtaa aggressiiviseen puolustautumiseen. Myös välttelevästi kiintyneet lapset voivat tehdä virheellisiä tulkintoja. Välttelevästi kiintynyt lapsi vetäytyy herkästi ihmissuhteista ja tarvitsee paljon rohkaisua tunneilmaisussaan. Lapsena opitut mallit tunteiden ilmaisusta, vuorovaikutuksesta ja syy-seuraussuhteista ovat tärkeitä myöhemmän kehityksen kannalta. Kyseiset mallit vaikuttavat

erityisesti psyykkiseen selviytymiseen, sillä mallit ovat kehittyneet suojelemaan ihmisen psyykkistä eheyttä uhkaavissa ja vaarallisissa tilanteissa. (Punamäki 2001, 182 - 184, 197.)

Kiintymyssuhteen muodostuminen alkaa vauvaikäisenä varhaisen vuorovaikutuksen avulla. Vauvaikäisestä asti kasvattajien tulisi vastata lapsen lähettämiin viesteihin johdonmukaisesti ja sensitiivisesti, jolloin lapsi oppii tunnistamaan kommunikoinnin avulla omia tunnetilojaan ja tarpeitaan. Lapsi oppii tällöin myös, että tunteiden viestittäminen muille on hyväksyttävää. Kyseiset varhaisen vuorovaikutuksen aikaiset kokemukset edesauttavat lapsen emotionaalisen itsesäätelyn rakentumista. (Lyytinen, Eklund & Laakso 2003, 61.)

Kiintymyssuhdeteoriassa korostetaan läheisten, turvallisten ja pysyvien kiintymyssuhteiden merkitystä lapsen terveen kehityksen perustana, sillä varhaisilla hoivakokemuksilla on kauaskantoiset vaikutukset lapsen kehitykseen. Kun lapsi sijoitetaan tai adoptoidaan, rikotaan tällöin tätä peruseriaa; lapsen elämässä tapahtuu tällöin katkos. Varsinkin jos lapsi sijoitetaan lastensuojelun toimenpiteenä, häneltä puuttuu kokemus turvallisista kiintymyssuhteista. (Kalland 2011, 207.)

Lapsen huostaanoton ja sijoituksen tavoitteena on tarjota lapselle hänen kehitystään suojaava kasvuympäristö. Lapsen edun mukaisessa sijoituksessa varhaisissa kiintymyssuhteissaan vaurioituneelle lapselle annetaan mahdollisuus luoda pysyviä ja turvallisia kiintymys- ja tunnesuhteita. Tällöin lapsen huostaanottoa ja sijoitusta tulisi arvioida pysyvyyden kannalta, koska lapsi ei todennäköisesti hyödy lyhyistä sijoituksista vieraaseen ympäristöön. (Kalland 2011, 207 - 209.)

Sijoitetun lapsen kehityksen kannalta on keskeistä, että hän voi kokea turvallista läheisyyttä, turvallisia eroja ja turvallisia jälleennäkemisiä. Lapsi tarvitsee aikuisen, joka on kiinnostunut hänen tunteistaan ja ajatuksistaan ja auttaa muodostamaan eheän jatkumon hänen elämästään ja kokemuksistaan. Kun lapselta puuttuu tällainen eheyttävä yhteys toiseen ihmiseen, voi seurauksena olla oireileva lapsi. Kyseisillä lapsilla esiintyy muun muassa tunne-elämän ja käyttäytymisen säätelyn ongelmia, aggressiivisuutta, itsetuhoisuutta ja neuvottelukyvyn puuttumista. (Kalland 2011, 210 - 211.)

Kasvattajat voivat opettaa lapselle myös tiedollisia ja taidollisia tunteiden säätelykeinoja. Tiedolliset tunteiden säätelykeinot perustuvat tarkkaavaisuuden tai merkitysten muutoksille. Tällöin asia yritetään nähdä myönteisessä valossa tai selittää asia järkipäisesti. Yksi tiedollisen tunteiden säätelykeino on NLP-terapia (Neuro - Linguistic Programming), jossa

mielikuvitusharjoitusten avulla vaikeille tunteille annetaan esimerkiksi väri, koko tai muoto. (Kokkonen 2010, 51 - 53.)

Tiedollinen tunteiden säätelykeino on myös tunteiden tukahduttaminen, jossa hyvää oloa tavoitellaan tukahduttamalla tunneilmaisut ja -kokemukset. Lapset, jotka ovat kasvaneet kodissa, jossa on ollut väkivaltaa ja päihteitä, voivat olla vailla turvallista kiintymyssuhdetta ja voivat käyttää tunteiden säätelykeinona tunteiden tukahduttamista. Joskus tunteiden tukahduttaminen voi olla oikea tapa käsitellä tunteita, mutta jos tunteet tukahdutetaan aina, se voi olla haitallista lapsen kasvuun ja kehitykselle. Jos kasvattajat arvostavat lapsen tunneilmaisua ja vastaavat lapsen tarpeisiin johdonmukaisesti, lapsi saa turvallisia kokemuksia tunteiden ilmaisusta. (Kokkonen 2010, 54 - 57.)

Toiminnalliset tunteiden säätelykeinot voivat liittyä liikuntaan, harrastuksiin sekä ravinto- ja nautintoaineiden käyttöön. Yksinkertaisimmillaan toiminnallinen tunteiden säätelykeino on tilanteesta poistuminen. Myös päihteiden käyttö on toiminnallista tunteiden säätelyä. Päihteiden käyttö antaa nopean helpotuksen ja tukahduttaa tunteet. Päihteistä saatu mielihyvä on kuitenkin lyhytaikaista, eikä se ratkaise itse ongelmia. Kasvattajien tulisi opettaa lapselle toisenlaisia tunteiden säätelykeinoja kuin turvautuminen päihteisiin, sillä vaikeat asiat voivat palata vielä entistä voimakkaampina ja päihteiden käytöstä voi syntyä noidankehä. (Kokkonen 2010, 57 - 58, 69.)

Useille lapsille koti on turvallinen paikka harjoitella tunteiden hallintaa. Kotona lapsen ei tarvitse pelätä tulevana hylätyksi, eikä tarvitse tavoitella arvostusta ja suosiota. Tällaisessa turvallisessa ympäristössä voi tunteiden antaa vapaasti tulla. (Cacciatore 2007, 55.) Kaikille lapsille koti ei kuitenkaan ole turvapaikka, jossa tunteita uskaltaisi ilmaista ja käsitellä. Tällöin lapsi voi alkaa piilottaa ja rajoittaa omia tunteitaan. Tunteiden ilmaisun rajoittaminen saattaa johtaa myöhemmin masennukseen, passiivisuuteen ja siitä voi kehittyä somaattinen eli ruumiillinen vaiva, kuten päänsärky tai vatsakipu. Näin ollen kasvattajan pitäisi vaalia lapsen spontaania ilmaisua. (Jalovaara 2005, 54 - 55.)

Lapsi käyttää mielikuvia omassa psyykkisessä työssään. Hän lohdutuu ja tukeutuu niiden avulla ja pitää niitä kiukkunsa kohteina. Tunnistamalla ja nimeämällä lapsen tunteita voidaan tukea lapsen mielikuvien käyttöä. Tällöin lapselle syntyy kuva siitä, että hän pystyy hallitsemaan sisäistä elämäänsä eli tunteita. Kasvattajat voivat tukea lapsen psyykkistä työtä

antamalla lapselle tarvittavat välineet, sanat ja käsitteet, ja ohjaamalla lasta yhdistämään tunteet ja niitä kuvaavat sanat ja käsitteet toisiinsa. (Keltikangas-Järvinen 2000, 86 - 87.)

Kasvattajat voivat tukea lapsen tunteiden hallintaa myös omalla tunneilmaisullaan. Esimerkiksi kasvattajan reagoidessa lapsen tunneilmaisuun, kuten vihaisuuteen, rauhallisesti ja tasapainoisesti hallitsemalla omat tunteensa, auttaa hän myös lasta hallitsemaan omia tunteitaan. Tällöin kasvattaja viestii lapselle, että hän hyväksyy tunneilmaisun ja suhtautuu siihen empaattisesti. Kun lapsi kokee, että kasvattaja ymmärtää hänen vihaisuutensa voimakkuuden, hän todennäköisesti lieventää omia vihaisia ilmauksiaan. Kun lapset voivat ilmaista kasvattajilleen tunteensa avoimesti, heillä on luultavasti läheisemmät suhteet, he hyväksyvät kasvattajien auktoriteetin paremmin ja ilmaisevat harvemmin tunteensa ongelmakäyttämisenä kuin lapset, jotka piilottavat ja rajoittavat tunneilmaisujaan. (Hughes 2011, 150 - 152.)

5.2 Syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen tukeminen

Lapsi tajuaa syy-seuraussuhteet ikäänsä vastaavalla tavalla. Näin ollen kaikenikäisten lasten kanssa voi puhua asioiden syy-seuraussuhteista. Tukemalla lapsen syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen kehittymistä tulee aikuisen vastata lapsen kysymyksiin todenmukaisesti ja perinpohjaisesti. Usein aikuisilla on tapana vähätellä lasten kysymyksiä, koska aikuiset olettavat, että lapset eivät ymmärrä. Miten lapset voivat sitten oppia ymmärtämään, jos heille ei puhuta todenmukaisesti? Lapsi oppii kuitenkin käsittelemään aikuisen tavoin syitä ja seurauksia vasta esimurrosiässä. Lapsi oppii syitä ja seurauksia, kun hänelle kerrotaan faktoja ja selitetään, miten asiat ovat syy- ja seuraussuhteessa toisiinsa. (Keltikangas-Järvinen 2000, 89.)

Lapsen syy-seuraussuhteiden ymmärtäminen alkaa hyvin varhaisessa vaiheessa. Useiden toistuvien tapahtumien ja toimintojen avulla lapsi alkaa hahmottaa toimintansa seuraamuksia. Esimerkiksi jos lapsen hymyillessä kasvattaja vastaa hymyyn hymyilemällä, lapsi osaa odottaa seuraavan kerran hymyillessään kasvattajaltakin hymyä. (Lyytinen ym. 2003, 46 - 47.) Näin ollen lapsen omat havainnot auttavat häntä ymmärtämään syy-seuraussuhteita ja huomaamaan, miten asioihin voi vaikuttaa. Lapsen tulee päästä tarkastelemaan onnistumisen ja epäonnistumisen kokemusten oikeita syitä. Lasta voi ohjata miettimään, millainen lopputulos hänen ratkaisustaan tai toimenpiteestään milloinkin on seurauksena ja missä

asioissa hän seuraavalla kerralla voisi toimia toisin. Käyttäytymisen muutos ei onnistu, jos syyt siirretään jatkuvasti itsensä ulkopuolelle, niin ettei lapsi ole vaikuttaja. (Keltikangas-Järvinen 2000, 90.)

Kahden ja kolmen ikävuoden aikana on hyvä korostaa lapsen tekojen ja niiden seurauksien yhteyksiä ja käyttäytymisen tarkoitusta. Lasta on hyvä muistuttaa aiemmista kokemuksista ja lasta tulee auttaa jäsentämään asioiden suhteita. Näin lapsi oppii syy-seuraussuhteiden avulla ymmärtämään itsensä itsenäisenä toimijana ja alkaa vähitellen seurata itseään toisten silmin. (Pulkinen 2002, 75.)

Sosiaalinen kanssakäyminen on taito, joka vaatii oikeiden syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä. Kasvattajien tehtävänä on opettaa lapselle sosiaalisia taitoja. Sosiaalisten taitojen puute on myös päättelykyvyn puutetta. Tällöin lapsi tulkitsee ympäristöään virheellisesti ja suuttuessaan ja itsensä uhatuksi tuntiessaan hänellä ei ole vaihtoehtoisia käyttäytymismalleja. Hän ei osaa ratkaista tilannetta rakentavasti, vaan turvautuu aggressiiviseen käytökseen. Tällainen lapsi ei osaa ennakoida käytöksensä seurauksia. Esimerkiksi hän saattaa olla ihmeissään, jos kaveri vastaa hänen aggressiiviseen käytökseen myös aggressiivisesti, sillä omasta mielestään hän ei tarkoittanut mitään pahaa. Jos tapahtuneesta on kulunut riittävästi aikaa, hän ei enää yhdistä tapahtumia toisiinsa ja ei huomaa, että kaverin kieltäytyminen leikkimästä hänen kanssaan myöhemmin voi olla seurausta hänen aiemmasta käytöksestään. Näin ollen kasvattaja voi opettaa lapsen sosiaalista kanssakäymistä harjaannuttamalla lapsen päättelytaitoja. Lapsen kyvyttömyys ymmärtää syy-seuraussuhteita vähentää lapsen kykyä oppia seurauksista, kuten rangaistuksista, sillä hän ei kykene ymmärtämään omaa osuuttaan asiaan. Jos lapselle annetaan rangaistus jostain, on varmistettava, että hän ymmärtää miten kaikki tapahtui ja miksi häntä rangaistaan. (Keltikangas-Järvinen 2000, 91 - 92.)

Kasvattajat voivat harjoitella päättelytaitoja lapsen kanssa keskustelemalla päivän tapahtumista. Lapsen kanssa keskustellaan konkreettisten tapahtumakuvausten sijasta miksi jokin asia tapahtui, mitkä syyt siihen johtivat, miten ongelma ratkaistiin, millä muulla tavalla asia olisi voitu ratkaista, mitä ratkaisusta seurasi, mitä muita selviytymiskeinoja olisi ollut ja mihin ne mahdollisesti olisivat johtaneet. Tällöin kasvattajan tarkoituksena ei ole moralisoida lasta vaan kiinnostuneena kuunnella, miten lapsi päättelee asioita, ja tarvittaessa korjata hänen päättelyään. Kuitenkin tässä on myös muistettava lapsen kehitysvaihe, sillä lasta ei voi

harjoittaa tekemään sellaisia päättelyjä, joihin hänen kehitysvaiheensa ei yllä. Harjoittelusta ei kuitenkaan ole missään vaiheessa haittaa. (Keltikangas-Järvinen 2000, 92 - 93.)

5.3 Rajojen asettamisen merkitys

Ilman rajoja asettavaa aikuista lapsen itsekontrolli ei kehity. Rajoitta eläneen lapsen elämänhallinta on vaikeaa ja elämässä tarvittavat rajat ovat hämärtyneet. Liian kovassa kurissa ja nuhteessa eläminen taas heikentää lapsen itsetuntoa ja saattaa myöhemmin johtaa aggressiivisuuteen. (Jalovaara 2005, 56 - 57.)

Kemppisen (2000, 121) mukaan aikuisen loputon diplomatia, neuvottelut ja perustelut voivat olla lapsen hyväksynnän tavoittelua ja kosiskelua antaa lapselle mahdollisuus jatkaa entiseen tyyliinsä. Näin lapsi etsii rajaa sille, kuinka pitkälle hän voi mennä. Kasvattajan pitää uskaltaa ja osata asettaa rajat sekä kestää kiukun purkaukset, jotka siitä seuraavat. Lapsen ei pidä päättää kaikesta, mitä saa ja mitä ei saa tehdä, se on aikuisen tehtävä (Cacciatore 2009, 121; Kemppinen 2000, 121). Jalovaara (2005, 56 - 57) tuo myös esille, ettei kasvattajien tule antaa lapselle kaikkea periksi, mutta lapsen tulee kokea turvallisuuden ja hyväksymisen tunnetta. Vaikka lapselle ei anna periksi asioita, pitää lasta muistaa kannustaa myönteisesti yrittämisestä.

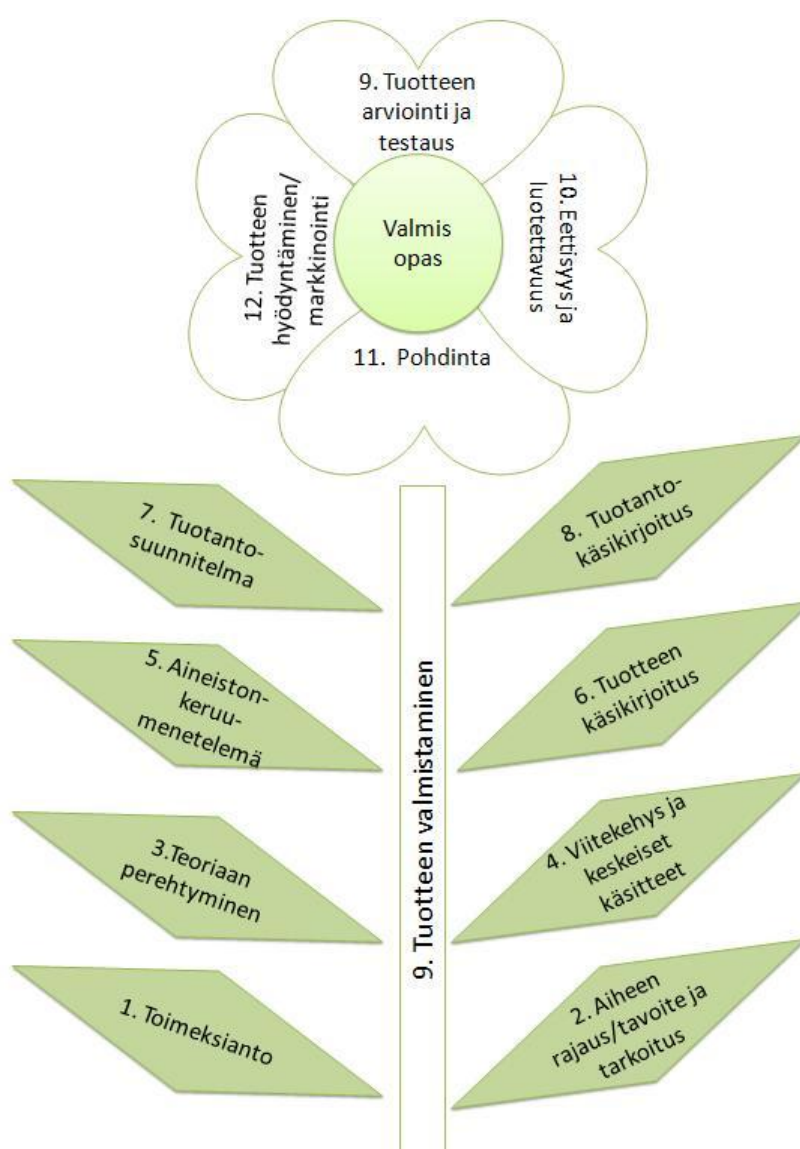
Lapsi tarvitsee selkeät tiedot siitä, mitä kasvattajat hyväksyvät ja mitä eivät (Cacciatore 2009, 121). Tällaisia tietoja ovat konkreettiset toimintamallit, joita ovat muun muassa säännöt, rajat ja sopimukset (Kemppinen 2000, 121). Sääntöjen ja rajojen tulee olla niin selviä ja johdonmukaisia, että lapsi tietää koko ajan mitä häneltä odotetaan ja mitä hänen käytöksestään seuraa. Näin lapsi oppii, että hän voi tietoisella toiminnallaan vaikuttaa hänelle tulevaan positiiviseen tai negatiiviseen palautteeseen. (Keltikangas-Järvinen 2000, 94.)

Säännöt luovat lapselle turvaa ja ne muuttuvat lapsen kasvaessa. Säännöt ja rajat voivat olla ehdottomia, neuvottelevia tai joustavia. Ehdoton raja on lapselle turvallinen ja väkivallaton pysäytys silloin, kun valittu toimintastrategia tai käyttäytymismalli on väärä. Tällöin lapsi saa väärin tehtyään selkeän, yksinkertaisen ja liioittelemattoman seuraamuksen. Neuvoteltavia rajoja on silloin, kun asioista voidaan hyvin neuvotella. Lapsi tarvitsee joustavia ja ajattelemaan kykeneviä aikuisia silloin, kun lapsi on tunteissaan räjähtävä ja täysin joustamaton. (Cacciatore 2009, 121, 143.)

Yhteisistä pelisäännöistä on hyvä sopia yhdessä lapsen kanssa. Tärkeää on se, että kaikki tulevat kuulluiksi ja jokaisella on oikeus puhua. Tämä opettaa lasta kuuntelemaan toista loppuun asti keskeyttämättä, vaikka olisi asiasta täysin eri mieltä. Säännöistä, rangaistuksista ja seuraamuksista on helpompi sopia lapsen kanssa silloin, kun kaikki ovat rauhassa ja sovussa. Lapsen saa noudattamaan sääntöjä silloin, kun hän tietää, ettei sääntö ole keksitty vaan hän on itse päässyt mukaan keskustelemaan säännöistä. (Cacciatore 2009, 121.)

6 LAPSEN AGGRESSIOKEHITYS JA SEN TUKEMINEN – OPPAAN TUOTTEISTAMINEN

Opinnäytetyömme toteutettiin tuotteistamisprosessina. Tuotteistetussa opinnäytetyössä (Kaavio 2) tulee olla tuotteistamisprosessista esillä teoriatausta, asiakäsikirjoitus, tuotantosuunnitelma, tuotantokäsikirjoitus sekä tuotteen arviointi. Niiden avulla selvennetään mitä, miten ja miksi tuote tehdään.

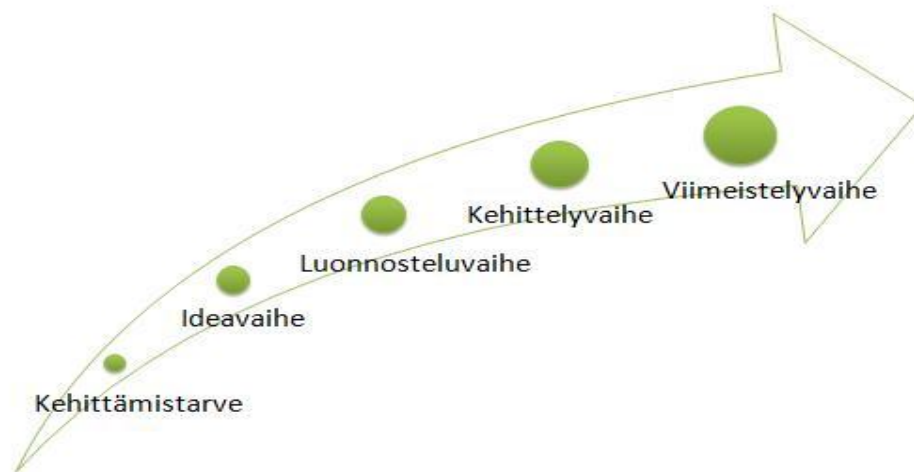

KAAVIO 2: Tuotteistettu opinnäytetyö mukailen Vilkkaa ja Airaksista (2003)

6.1 Tuotteistamisprosessi

Tuotteistettu opinnäytetyö sisältää tuotteistamisprosessin. Tuotteistamisprosessin avulla luodaan käytäntöön ohjeistus, opastus, toiminnan järjestäminen tai järjeistäminen. Toteutustapana voidaan käyttää muun muassa kirjaa, kansiota, opasta, kotisivuja, näyttelyä tai tapahtumaa. Tuotteistetussa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja tutkimusviestinnän keinoin tapahtuva raportointi. Opinnäytetyössä tulisi näkyä työelämälähtöisyys, käytännönläheisyys, tutkimuksellinen asenne sekä oman alan tietojen ja taitojen asiantuntijuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9 - 10.)

Tuotteistamisprosessista voidaan erottaa viisi työvaihetta (Kaavio 3). Ensimmäisessä vaiheessa huomataan kehittämistarve, joka ratkaistaan tuotekehityksen avulla. Toisena vaiheena on ideavaihe, jolloin valitaan tuote, jonka avulla vastataan parhaiten kehittämistarpeeseen sekä laaditaan tuotekonsepti. Ideavaiheen jälkeen tulee luonnosteluvaihe, jossa luodaan käsikirjoitus tuotteen tekemiselle. Kehittelyvaiheessa tuote suunnitellaan ja tehdään tuotteen käsikirjoitus, jonka tuloksena on ensimmäinen versio tuotteesta. Viimeisenä vaiheena on viimeistelyvaihe, jossa korjataan ja viimeistellään tuote sekä tehdään tuotteistamisprosessin loppuraportointi. (Jämsä & Manninen 2000, 28 - 81.)

KAAVIO 3: Tuotteistamisprosessin työvaiheet (Jämsä & Manninen 2000, 28 - 81)

Tuotteistetussa opinnäytetyössä pyritään luomaan kokonaisilme viestinnällisin ja visuaalisin keinoin. Kokonaisilmeestä tulee tunnistaa tuotteen tavoitellut päämäärät. Tavoitteena on, että tuote erottuu muista vastaavanlaisista tuotteista yksilöllisyydellään ja persoonallisuudellaan. Tuotteen tulee olla sopiva suunnittelevalle kohderyhmälle. Ensisijaisina kriteereinä tuotteelle ovat muoto, käytettävyys, asiasisällön sopivuus kohderyhmälle, informatiivisuus, johdonmukaisuus ja selkeys. Tämän vuoksi on tärkeä pohtia etenkin tuotteen ulkoasua, sillä se vaikuttaa muun muassa tuotteen luettavuuteen. (Vilka & Airaksinen 2003, 51 - 53.)

6.2 Tuotteen suunnittelu ja asiakäsikirjoitus

Aiheen valitsemisen ja rajauksen jälkeen aloitimme tuotteen suunnittelun. Opinnäytetyösuunnitelmassamme olivat valmiina tuotteen suunnitteluun liittyvät asiat: synopsis (Liite 2), asiakäsikirjoitus, tuotantosuunnitelma ja tuotteen arviointisuunnitelma. Kehittelimme tuotetta sosiaali- ja terveysalan tuotteiden tuotekehitysprosessin mukaisesti kehittämistarpeen tunnistamisesta tuotteen viimeistelyvaiheeseen.

Suunnittelimme opinnäytetyömme ja oppaamme Kajaanin Ammattikorkeakoulun laatimien opinnäytetyö-ohjeiden mukaisesti. Sosiaali- ja terveysalan tuotteet voidaan jakaa kolmeen tuoteryhmään, joita ovat materiaaliset tuotteet, palvelutuotteet ja materiaalityötuotteen sekä palvelun yhdistelmä (Jämsä & Manninen 2000, 13). Opinnäytetyömme tuloksena syntynyt opas kuuluu materiaalsiin tuotteisiin.

Tuotteen tilaajana toimi Lasten- ja Nuortenkoti Kimppa Paltamosta ja Perhekoti Luonnonlapsi Sotkamosta. Nämä yksityiset lastensuojeluyksiköt tarjoavat huostaanotetuille ja avohuollon tukitoimin sijoitetuille alle 18-vuotiaille lapsille kodinomaisen kasvuympäristön. Tarvittaessa yksiköt tukevat lapsen kasvua ja kehitystä sijaishuollon päättymisen jälkeen. Lisäksi yksiköt tarjoavat lyhyt- ja pitkäaikaisia perhehoitopaikkoja. (Lasten- ja Nuortenkoti Kimpan www-sivut 2012; Perhekoti Luonnonlapsen www-sivut 2012.) Kimpassa on yhteensä 14 asiakaspaikkaa ja siellä työskentelee moniammatillinen työyhteisö, johon kuuluu lastenhoitaja, nuorisotyöntekijä, päihdetyöntekijä, fysioterapeutti, lasten- ja nuorten erityisohjaaja, sosionomi ja suurtalousesimies (Lasten- ja Nuortenkoti Kimpan www-sivut 2012). Perhekoti Luonnonlapsi on kuusipaikkainen ammatillinen perhekoti, jonka vanhempina toimii aviopari. Perhekodin äiti on koulutukseltaan

perushoitaja ja sosiaalialan ohjaaja ja isä on lähihoitaja. Vanhempien lisäksi perhekodissa työskentelee yksi ohjaaja. (Perhekoti Luonnonlapsen www-sivut 2012.)

Opas tuotettiin Kimpan ja Luonnonlapsen kasvattajien käyttöön. Kasvattajat tarvitsivat oppaan lapsen aggressiokehityksestä ja sen tukemisesta, jotta he pystyvät materiaalin avulla seuraamaan ja tukemaan lapsen aggressiokehitystä ja ennaltaehkäisemään ei-toivottua käyttäytymistä. Kirjallisen oppaan etuna on, että siinä on ilmaistu tärkeimmät asiat ytimekkäästi ja täsmällisesti ja näin ollen asiat on helppo muistaa sekä asioita voi tarvittaessa tarkistaa oppaasta (Heikkinen, Tiainen & Torkkola 2002, 25).

Teorian suunnittelun jälkeen oppaan suunnittelu alkaa asettelumallista, jonka avulla oppaan otsikot, tekstit ja kuvat asetellaan paikoilleen. Asettelumalli on oppaan pohja, joka ohjaa muun muassa kirjasintyyppin ja -koon, sekä rivinvälin ja marginaalien valinnan. Oppaissa käytetään tavallisesti pysty- tai vaaka-asennoissa olevia A4-kokoisia arkkeja. (Heikkinen ym. 2002, 55.) Oppaassamme käytettiin A4-kokoisia arkkeja vaaka-asennossa puoliksi taitettuna, tällöin yhden sivun kooksi tuli A5. Opasta on näin ollen helppo pitää kädessä ja lukea. Oppaan tekemisessä käytimme Microsoft Office Word-tekstinkäsittelyohjelmaa.

Marginaaleilla on myös vaikutusta oppaan yleisilmeeseen. Mitä leveämmät marginaalit ovat, sitä ilmavampi opas on. Mutta jos kaikki marginaalit ovat yhtä leveitä, vaikutelma on raskas. Oppaan tekstin voi jakaa yhteen tai useampaan palstaan. Vaakasuoraan asetetulla A4-paperilla eli A5 kokoisella sivulla tulee olla vain yksi tekstipalsta, jolloin sivumarginaalien tulee kuitenkin olla melko leveät. (Heikkinen ym. 2002, 58.) Alamarginaaliin sijoitimme tekijätiedot ja sen vuoksi alamarginaali on ylämarginaalia leveämpi ja opas ei näin vaikuta raskaalta. Ylämarginaaliin sijoitimme Kajaanin ammattikorkeakoulun logon. Oppaamme on vaakasuoraan asetettu A4-arkki, jossa yksi sivu on kooltaan A5. Oppaassamme ei näin ollen ole kuin yksi tekstipalsta. Muuten oppaan teksti olisi mennyt liian pieneksi ja vaikeaksi lukea.

Mitä isompi fonttikoko eli mitä isommalla teksti on, sitä suurempi tulee olla rivinvälin. Tekstiriveissä voi käyttää molempien reunojen tasausta tai tasausta vasemmalle. Kirjainten tulee erottua selkeästi toisistaan. Otsikoita voi korostaa monella eri tavalla, kunhan korostusta käyttää systemaattisesti. (Heikkinen ym. 2002, 58 - 59.) Käytimme oppaassamme Arial-fonttia 11 pisteen tekstillä ja rivivälinä 1,0. Kaikki otsikot korostimme lihavoinnin avulla ja tekstirivit tasasimme molemmista reunoista.

Hyvä kuvitus oppaassa herättää mielenkiintoa ja auttaa ymmärtämään asian. Kuvien valintaan liittyy oleellisesti tekijänoikeudet, jonka mukaan kuvien käyttämisestä tulee kysyä lupa kuvan luojalta. (Heikkinen ym. 2002, 40 - 41.) Käytimme oppaassamme kahta piirroskuvaa sekä yhtä valokuvaa, mitkä kuvaavat opinnäytetyötämme. Piirroskuvat on tehty aiheella: Jos minua suututtaa/ärsyttää, miltä minusta tuntuu tai miltä näytän? Oppaan kannen piirroskuvan suuttuneesta itkevästä tytöstä on piirtänyt 8-vuotias tyttö ja oppaan toisen kuvan nyrkkiä näyttävästä suuttuneesta pojasta on piirtänyt 15-vuotias tyttö. Tekijät eivät halunneet nimiä esille, mutta antoivat luvan käyttää piirroskuvia oppaassa. Valokuva on itse ottamamme ja siinä on kuvattu erään perheen omat säännöt kirjoitettuna paperille. Oppaassa havainnollistamisvälineenä ja ymmärtämisen tukena käytimme tekemäämme kaaviota aggression portaista, jonka lähteenä on Raisa Cacciatoren aggression portaat -kaavio. Tällä tavalla vältimme valmiiden kaavioiden käytön ja näin ollen myös lupa-asioita ei tarvinnut miettiä.

Vihreä väri on energialtaan neutraali, sen suhde luontoon on läheinen. Vihreä on tasapainottava ja se tukee kasvua. Kyseinen väri on myös rauhoittava ja se voidaan kokea kokoajana ja uudistajana. (Luukkonen 1994, 40.) Näiden syiden takia oppaan vallitseva väri on vihreä. Oppaan aggression portaat -kaavio on tehty erisävyyisistä vihreistä portaista ja oppaan kaksi tekstikehystä ovat väreiltään vihreät. Lisäksi oppaan piirroskuvat on kehystetty vihreillä kehyksillä.

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla tutkittavaa ilmiötä kuvataan laaja-alaisesti. Kyseisessä kirjallisuuskatsauksessa ei ole tarkkoja sääntöjä, vaan se on eräänlainen yleiskatsaus aiheeseen. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jaetaan narratiiviseen ja integroivaan katsaukseen. Narratiivisella katsauksella saadaan aikaiseksi laaja kuva käsiteltävästä aiheesta ja sen avulla kuvaillaan aiheen kehityskulkua sekä saadaan ajantasaistettua tietoa. (Salminen 2011, 6 - 7.) Oppaan teoriaosuus koostuu opinnäytetyömme alussa käsitellyistä aiheista. Oppaaseen valittiin lähteet kuvailevan kirjallisuuskatsauksen, tarkemmin ilmaistuna narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, perusteella. Katsoimme myös, että oppaan lähteiden tekijät ovat kirjoittaneet enemmän kuin yhden teoksen tutkimastamme aiheesta. Näin saimme luotettavan ja laajan kuvan aiheesta. Oppaan teoriaosuuksien otsikot ovat: Tunnekehitys ja tunneäly, Mikä on aggressio?, Aggressiokehitys, Aggression portaat ja Aggressiokehityksen tukeminen. Oppaan lopussa on esillä oppaassa käytetyt lähteet sekä lisää tietoa aiheesta - laatikko.

6.3 Tuotantosuunnitelma

Tuotteen kehittämissryhmään kuului opinnäytetyön tekijöiden lisäksi työelämäohjaajat ja opinnäytetyön ohjaava opettaja. Päävastuu oppaan suunnittelusta ja toteutuksesta oli kuitenkin opinnäytetyön tekijöillä. Opas toteutettiin opinnäytetyön muodossa muun sidosryhmän vaikuttaessa, tukiessa ja ohjatessa taustalla.

Opinnäytetyön/tuotteen aikataulu:

- Aiheanalyysin palautus 3.10.2011
- Aiheanalyysin esitys 18.10.2011
- Opinnäytetyön suunnitelman palautus 13.2.2012
- Opinnäytetyön suunnitelman esitys 20.2.2012
- Tutustumiskäynnit Luonnonlapsessa 22.2.2012 ja Kimpassa 26.2.2012
- Teoriapohjan luontia (osittain), tuotteen käsikirjoituksen, tuotantosuunnitelman ja tuotteen arviointisuunnitelman laadintaa maaliskuun 2012 loppuun mennessä
- Teoriapohjan luontia, tuotantokäsikirjoituksen ja tuotteen valmistuksen työstämistä kevään 2012 aikana
- Ennen tuotteen testausta ohjaus ohjaavalta opettajalta
- Tuote valmis testattavaksi ja arvioitavaksi tilaajille heinäkuussa 2012
- Elokuun ja syyskuun 2012 aikana palautteiden kokoaminen ja tuotteen muokkaaminen palautteiden perusteella
- Ohjausta ohjaavalta opettajalta
- Tuotteen valmistelu ja viimeistely syyskuun ja lokakuun 2012 aikana
- Ohjausta ohjaavalta opettajalta
- Tuote valmis lokakuussa 2012
- Opinnäytetyön esitysversion palautus 29.10.2012
- Opinnäytetyön esitys 8.11.2012
- Kypsyysnäyte 16.11.2012
- Lopullisen opinnäytetyön palautus 3.12.2012

Kustannuksia oppaan tekemisestä ei syntynyt muuten kuin oppaan ja muun materiaalin tulostamisesta. Kyseiset kustannukset opinnäytetyön tilaajat kustansivat kopiokortein tai

tulostamalla itse. Yhteydenpidosta aiheutuvat kustannukset vältettiin käyttämällä yhteydenpidossa sähköpostia tai tapaamalla henkilökohtaisesti. Tutustumiskäynneistä Kimppaan ja Luonnonlapsen ei tullut kuluja, sillä saimme kyydin työelämäohjaajalta. Työn tilaajat kustansivat myös opinnäytetyöstä tehdyn posterin painatuksen. Lisäksi sovimme, että työn tilaajat kustantavat haluamansa määrän kansitettuja opinnäytetöitä omaan käyttöönsä sekä lisäksi opinnäytetyön tekijöille omat kappaleet.

Osan oppaan teoriaosuuden kirjoittamisesta jaoimme puoliksi ja osan kirjoitimme yhdessä. Erikseen kirjoittamamme osuudet kokosimme yhdessä. Teoriaosuuden kirjoittamisen jälkeen suunnittelimme oppaan ulkoasua yhdessä työn tilaajien kanssa. Kevään ja alkukesän 2012 aikana valmistimme ensimmäisen version oppaasta. Heinäkuun 2012 aikana työn tilaajat saivat esiteltä opastamme, jonka jälkeen he antoivat palautetta oppaan toimivuudesta ja sisällöstä. Lisäksi palautetta saimme ohjaavalta opettajalta ja vertaisilta. Saadun palautteen avulla muokkasimme opasta ja teimme siitä viimeistellyn version.

6.4 Tuotteen toteutus ja tuotantokäsikirjoitus

Lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen – opas kasvattajille (Liite 3) tehtiin A5 kokoisille Microsoft Office Word työkirjan sivuille. Oppaan tekstin fontin väri on musta. Oppaassa käytettiin seuraavanlaista typografiaa: otsikointi Arial 11 pisteen kirjasin lihavoituna ja leipäteksti Arial 11 pisteen kirjasin. Leipätekstissä molemmat reunat on tasattu. Oppaassa käytetty rivinväli on 1.0. Oppaassa reunukset ovat seuraavanlaiset: Yläreuna 2cm, alareuna 3cm, vasen reuna 2cm ja oikea reuna 3cm. Ala- ja ylätunnisteet ovat 2,5cm suuruiset. Jokaisen oppaan sivun ylätunnisteessa oikeassa laidassa on Kajaanin ammattikorkeakoulun logo ja alatunnisteessa vasemmalta alkaen on kirjoitettu opinnäytetyön tekijöiden nimet, koulu ja opinnäytetyön tekovuosi. Ensimmäisestä sivusta lähtien jokaisen oppaan sivun ulkoreunassa pystysuunnassa keskitettynä on vihreän laatikon sisällä sivunumero. Sivunumeroita ei ole etu- ja takakannessa eikä sivunumerosivulla.

Oppaan sisältö laadittiin yhdessä työn tilaajien kanssa kevään ja kesän 2012 aikana. Teoriaosuus koottiin kirjallisuuskatsauksen perusteella. Lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen – opas kasvattajille koostuu seuraavista osa-alueista:

1. Oppaan tarkoitus ja tavoite
2. Tunnekehitys ja tunneäly
3. Mitä on aggressio?
4. Aggressiokehitys
5. Aggression portaat
6. Aggressiokehityksen tukeminen
7. Lähteet
8. Lisää tietoa aiheesta

Kansilehti:

Neljännellä ja viidennellä rivillä on keskitettynä ja lihavoituna työn otsikko: Lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen – opas kasvattajille. Otsikon alla sivun keskellä seitsemänneltä riviltä lähtien on piirroskuva, jossa tyttö on suuttuneena ja itkee. Kuvan koko on leveydeltään 4,81 cm ja korkeudeltaan 7,39 cm.

Sisällysluettelosivu:

Kansilehden jälkeen on sivu, jossa on ensimmäisellä rivillä isoilla kirjaimilla kirjoitettuna ja lihavoituna otsikko sisällysluettelo. Sen alapuolella on lihavoituna oppaan otsikot osa-alueittain allekkain. Otsikoiden perässä on sivunumerot, joista löytää osa-alueiden käsittelyn.

Sivu yksi:

Ensimmäisellä ja toisella rivillä on sama otsikko kuin kannessa. Heti otsikon alla on kooltaan 10,63 cm leveä ja 4,9 cm korkea vihreä tekstikehys, jonka sisällä kerrotaan *(1.) oppaan tarkoitus ja tavoite*. Vihreän laatikon alla on yksi tyhjä rivi, jonka jälkeen on lihavoituna otsikko:

Tunnekehitys ja tunneäly (2.). Otsikon alta alkaa selostus, mitä tunnekehitys ja tunneäly tarkoittavat. Selostusten alussa olevat tunnekehitys ja tunneäly -käsitteet on lihavoitu. Sivun lopussa on kolme tyhjää riviä.

Päätimme yhdessä rakentaa oppaan niin, että oppaan tavoite ja tarkoitus tulee heti oppaan alussa esille. Näin ollen heti oppaan alussa lukijalle selkiintyy, kenelle opas on tarkoitettu, mitä kasvattajalla tarkoitetaan, mitä asiaa oppaassa käsitellään ja mihin oppaalla pyritään. Oppaan toinen osa-alue on tunnekehitys ja tunneäly -käsitteiden avaaminen. Tunnekehitys ja tunneäly ovat oppaamme keskeisiä käsitteitä, sillä tunnekehitys luo pohjan lapsen aggressiokehitykselle ja tunneäly liittyy oleellisena osana tunnekehitykseen. Määrittelemällä oppaan keskeiset käsitteet lukijalle selkiytyy oppaan sisältö paremmin.

Sivu kaksi:

Tunnekehitys ja tunneäly -otsikon alla olevat tekstit jatkuvat edelliseltä sivulta kyseiselle sivulle riville 11 saakka. Rivillä 13 on lihavoituna otsikko: (3.) *Mikä on aggressio?* Kyseisen otsikon alla on kysymykseen vastaus sivun loppuun saakka. Ensimmäisen kerran ilmaantuessa sana aggressio on lihavoitu. Kolmantena osa-alueena oppaassa on käsitteen aggressio selittäminen. Aggressio ja aggressiivisuus menevät usein tavallisessa kielenkäytössä sekaisin, sillä aggressio yhdistetään usein aggressiiviseen käytökseen. Tässä osa-alueessa on pyritty korostamaan sitä että, aggressio on neutraali tunne tai energia.

Sivu kolme:

Sivulla jatkuu aggressio -käsitteen auki purkaminen aina riville 13 saakka. Tekstin jälkeen on keskitettynä piirroskuva, jossa on poika suuttuneena ja näyttää nyrkkiä. Kuvan koko on 5,5cm x 6,28cm.

Sivu neljä:

Ensimmäisellä rivillä on lihavoitu otsikko: *Aggressiokehitys* (4.). Toisella rivillä aggressiokehityksellä-sana on lihavoitu, jonka jälkeen on tekstiä. Teksti jatkuu toiselta riviltä

riville 19 saakka. Oppaassa on selitetty mitä aggressiokehityksellä tarkoitetaan ja mitä sillä pyritään saavuttamaan. Tämän osa-alueen lopussa on korostettu sitä, että jokainen lapsi etenee kehityksessä yksilöllisesti.

Sivu viisi:

Sivulle on liitetty tekemämme kaavio (Kaavio 1). Kaavion nimi löytyy lihavoidusta, isoilla kirjaimilla kirjoitetusta otsikosta: *Aggression portaat* (5.). Kaavio on laitettu poikittain niin, että käännettäessä opasta 90 astetta oikealle, kuva on oikein päin. Kaavio on laitettu oppaaseen kyseisellä tavalla, koska silloin se on mahdollisimman iso ja helppo lukea. Aggression portaat -kaavion koko on 16,97cm leveä ja 10,49cm korkea kaaviota oikein päin katsottaessa.

Työn tilaajat kokivat tärkeäksi tuoda oppaaseen Raisa Cacciatoren aggression portaat -mallin. Tähän osa-alueeseen teimme kaaviokuvan aggression portaista käyttäen lähteenä Cacciatoren (2007) -kaaviota. Avasimme jokaisen luokan erikseen, jotta jokainen oppaan lukija ymmärtää kaaviokuvan.

Sivu kuusi:

Sivun ensimmäisellä rivillä on keskitetty, lihavoitu ja isoilla kirjaimilla kirjoitettu otsikko: *Aggression portaat*. Otsikon alla on yksi tyhjä rivi, jonka jälkeen on aukaistu luokittain, mitä aggression portaat tarkoittavat. Luokat on lihavoitu otsikoiksi. Luokka-otsikot ovat rivien kolme, yhdeksän ja kaksikymmentä aluissa. Viimeinen tekstirivi on rivi 27.

Sivu seitsemän:

Sivulla jatkuu edellisen sivun aggression portaiden -luokkien auki purkaminen. Sivulla on samanlainen otsikointi kuin edelliselläkin sivulla. Lihavoidut luokkaotsikot ovat riveillä yksi, yksitoista ja kaksikymmentä. Teksti jatkuu riviltä yksi riville 27 saakka.

Sivu kahdeksan:

Sivun ensimmäisellä rivillä on lihavoituna isoilla kirjaimilla otsikko: *Aggressiokehityksen tukeminen* (6.). Otsikon jälkeen on yksi tyhjä rivi, jonka jälkeen alkavat tekstirivit. Seuraava lihavoitu alaotsikko: Tunteiden hallinnan tukeminen, on rivillä 11. Alaotsikon alla on tekstiä sivun loppuun saakka.

Tässä osa-alueessa on avattu, mitä tarkoittaa aggressiokehityksen tukeminen. Aggressiokehityksen tukeminen on lisäksi jaettu kolmeen pienempään osa-alueeseen: tunteiden hallinnan tukeminen, syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen tukeminen ja rajojen asettaminen. Pienempiin osa-alueisiin on kirjoitettu muutama konkreettinen tapa tukea lapsen aggressiokehitystä.

Sivu yhdeksän:

Sivun alussa on edelliseltä sivulta jatkuvaa tekstiä toiseksi viimeiselle riville saakka.

Sivu kymmenen:

Ensimmäisellä rivillä on lihavoituna alaotsikko: Syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen tukeminen. Otsikon alla on tekstiä sivun loppuun asti niin, että viimeinen rivi on tyhjä.

Sivu 11:

Sivun alussa ensimmäisellä rivillä on lihavoitu alaotsikko: Rajojen asettaminen. Otsikon jälkeen on tekstiä riville seitsemän asti. Tekstin alapuolella on keskitettynä valokuva, jossa on kirjoitettuna erään kodin säännöt. Kuvan koko on leveydeltään 7,32cm ja korkeudeltaan 9,78cm.

Sivu 12:

Ensimmäisellä rivillä on isoilla kirjaimilla kirjoitettu otsikko: *Lähteet* (7.) Otsikon alapuolella on kirjoitettu oppaassa käytetyt lähteet aakkosjärjestyksessä. Jokainen uusi lähde alkaa omalta riviltään. Lähteitä on riville 22 asti.

Takakansi:

Rivin kolme alapuolella on vihreä tekstikehys leveydeltään 10,77cm ja korkeudeltaan 7,3cm. Laatikon sisällä on lihavoitu otsikko: *Lisää tietoa aiheesta* (8.). Otsikon alle on kirjoitettu kolme lähdetä erikseen omille riveilleen niin, että jokainen otsikko alkaa selkeyden vuoksi luettelomerkillä.

Viimeisenä aiheena oppaassa on lisätiedot. Lisätiedoissa on opinnäytetyömme nimi, Raisa Cacciatoren *Aggression portaat* -kirja sekä Väestöliiton Internet-sivut (Cacciatore 2007; Väestöliiton www-sivut 2012). Näistä lähteistä oppaan lukija voi hakea itselleen lisää luotettavaa tietoa oppaassa käsitellyistä asioista.

Annoimme oppaan paperiversiona työn tilaajille ja lähetimme sähköisessä muodossa olevan oppaan sähköpostin välityksellä, jotta tilaajat voivat tarvittaessa tulostaa oppaasta lisää kopioita. Oppaan kopiointi- ja päivitysoikeudet ovat työn tilaajilla ja opinnäytetyön tekijöillä.

6.5 Tuotteen arviointi

Oppaan tavoitteiden saavuttamisesta kannattaa pyytää arviointia oppaan kohderyhmältä, jotta omalle arvioinnille saa tukea. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157.) Ensimmäisen version oppaasta annoimme työn tilaajille esitestattavaksi, jotta saimme kohderyhmältämme palautetta oppaasta. Lisäksi pyysimme palautetta oppaasta ohjaavalta opettajaltamme ja vertaisiltamme. Palautemuotona oli avoin palaute, jolloin testajaat saivat itse kertoa parannusehdotuksia. Saadun palautteen perusteella muokkasimme opasta toimivammaksi kohderyhmälle.

Käytimme avointa palautetta, koska sen etuna on, että se sallii vastaajien ilmaista itseään omin sanoin, osoittaa keskeiset ja tärkeät asiat ja se ei ehdota vastauksia (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 201). Pyysimme palautetta Kimpasta, Luonnonlapsesta, ohjaavalta opettajalta ja vertaisilta sähköpostitse. Lähettämässämme sähköpostiviesteissä pyysimme avointa palautetta oppaasta.

Saimme palautetta neljän sähköpostiviestin verran. Saimme palautteet Kimpasta, Luonnonlapsesta, ohjaavalta opettajaltamme ja yhden yhteisen palautteen vertaisiltamme. Analysoidessamme palautteita käytimme apuna Vilkan ja Airaksisen (2003, 53) tuotteen ensisijaisia arviointikriteerejä, joita ovat muoto, käytettävyys, asiasisällön sopivuus kohderyhmälle, informatiivisuus, johdonmukaisuus ja selkeys. Jaoimme palautteet kyseisten arviointikriteerien mukaan eli etsimme palautteista kutakin arviointikriteeriä vastaavat asiat. Emme tehneet palautteista laajempaa sisällönanalyysiä, koska palautteita oli vähän ja ne olivat suppeita ja yksiselitteisiä.

Oppaasta saatu palaute oli pääosin hyvää. Oppaan muotoa pidettiin asiallisena, selkeänä ja helppokäyttöisenä sekä hyvännäköisenä, mutta aggressiokehityksen tukeminen – otsikon alle toivottiin itsenäisiä alaotsikoita ulkonäöllisistä syistä. Oppaan käytettävyydestä käytettiin sanaa helppokäyttöinen ja palautteissa tuotiin esille, että opas on tarpeellinen joka päivän työväline. Asiasisältö oli palautteiden mukaan asiallinen ja selkeä, juuri kohderyhmälle sopiva. Informatiivisuudesta sanottiin, että oppaan tieto oli nopealukuista ja ytimekästä. Aggression portaat -kaaviota pidettiin erittäin onnistuneena informaation lähteenä, kaavioon haluttiin kuitenkin vielä iät esille. Oppaan johdonmukaisuudesta annettiin palautteeksi, että opas on looginen. Opasta pidettiin kokonaisuudessaan selkeänä.

Tärkeää on myös arvioida oppaan kieliasua. Kielestä on hyvä pohtia sen luotettavuutta, johdonmukaisuutta, vakuuttavuutta ja ymmärrettävyyttä. (Vilka & Airaksinen 2003, 158 - 159.) Oppaan kieliasua tarkistutimme luetuttamalla opasta vertaisilla, kasvatustieteiden tiedekunnassa opiskelevilla tuttava opiskelijoilla ja lukemalla itse opasta. Vertaistemme ja tuttaviemme mielestä opas oli johdonmukainen ja ymmärrettävä. Korjasimme heidän huomaamiaan kirjoitusvirheitä ja lauserakenteita. Heidän mielestä lähdeluettelo oppaaseen parantaisi oppaan vakuuttavuutta ja luotettavuutta, joten lisäsimme oppaaseen lähteet.

7 POHDINTA

Tuotteistetussa opinnäytetyössä ensimmäinen arvioinnin kohde on työn idea. Tähän arviointiin kuuluu aihepiiri, idean kuvaus, asetetut tavoitteet, tietoperusta, viitekehys ja kohderyhmä. Opinnäytetyössä tulee näkyä alkuperäiset tavoitteet ja se, miten niihin päästiin. Täten tärkeimmät arviointivälitteet tuotteistetussa opinnäytetyössä ovat tavoitteet ja niiden saavuttaminen. (Vilka & Airaksinen 2003, 154 - 155.) Yhteistyössä työn tilaajien kanssa olemme saaneet valmiiksi tavoitettamme ja tarkoitustamme vastaavan opinnäytetyön ja sen tuloksena syntyneen tuotteen. Palautteiden perusteella opas on persoonallinen, selkeä, helppokäyttöinen, informatiivinen, tarpeellinen ja kohderyhmälle sopiva.

Opinnäytetyömme aiheen löysimme opinnäytetöiden aihepankista. Opinnäytetyömme on tuotteistettu ja sitä ei voi luokitella kvalitatiiviseksi tai kvantitatiiviseksi tutkimukseksi. Aiheanalyysin ja opinnäytetyösuunnitelman teimme huolellisesti, mikä helpotti lopullisen opinnäytetyön valmistusta.

Tuotteistetussa opinnäytetyössä ei ole selkeitä kriteereitä eettisyydelle ja luotettavuudelle, vaan näiden arviointi perustuu tuotteen yksilöllisyyteen. Arviointikriteereitä täytyy soveltaa kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen kriteereistä. Tietyt periaatteet ja arvot antavat kuitenkin pohjan eettisyyden ja luotettavuuden arvioinnille. Käsittelemme pohdinnassamme ensin opinnäytetyömme eettisyyttä ja luotettavuutta. Ammatillisen kehittymisen pohdinta kokoa opinnäytetyömme viimeisenä.

7.1 Eettisyys

Opinnäytetyö on hyvä eettisesti, jos työn tekijä noudattaa sen teossa hyvää tieteellistä käytäntöä. Opetusministeriön asettaman tutkimuseettiseen neuvottelukunnan mukaan hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa huolellisuutta, rehellisyyttä ja tarkkuutta opinnäytetyön tekemisessä. Lisäksi opinnäytetyö tulee suunnitella, toteuttaa ja raportoida yksityiskohtaisesti tieteellisen tiedon vaatimusten mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 23 - 24; Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002, 2 - 3.)

Epärehellisyttä on vältettävä kaikissa opinnäytetyön vaiheissa. Toisten tekstiä ei saa plagioida, vaan lähteet tulee merkitä asianmukaisin merkinnöin. Myös aiheenvalinta on eettinen ratkaisu, sillä aiheen tulee olla yhteiskunnallisesti merkittävä. (Hirsjärvi ym. 2009, 24 - 26.)

Opinnäytetyötä tehdessämme olemme pyrkineet noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Olemme merkinneet selkeästi lähteet, joista olemme ottaneet tietoa, jotta emme syöllistyisi plagiointiin. Lähteitä valitessamme olemme etsineet mahdollisimman uutta ja tämänhetkistä tietoa aiheeseemme liittyen. Suunnittelua ja raportointia tehdessä olemme noudattaneet tuotteistetun opinnäytetyön rakennetta.

Aiheen valinnassa olemme kiinnittäneet huomioita aiheen merkittävyyteen. Valitsimme opinnäytetyön aiheen, joka kehitti ammatillista osaamistamme. Lisäksi oma mielenkiintomme aiheita ja tuotteistetun opinnäytetyön tekemistä kohtaan vaikuttivat eettisyyteen. Opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa teimme työn tilaajan kanssa toimeksiantosopimuksen (Liite 4), jossa määrittelimme kustannukset, aikataulun sekä muut yhteistyötämme määrittävät seikat. Olemme noudattaneet sovittuja aikatauluja, tavoitteita ja toimeksiantosopimusta opinnäytetyöprosessin ajan.

Tutkimuksen aiheen rajaukseen vaikuttaa tutkimuksen säädetty pituus, käytettävissä oleva lähdemateriaali sekä lukijat, joille tutkimus on tarkoitettu. Aiheen rajauksessa on huomioitava, että aihetta käsitellään riittävän laajasti ja perustellusti. Ennen aiheen rajausta on hyvä tarkistaa, että lähteitä on riittävästi ja ne ovat laadukkaita. (Hirsjärvi ym. 2009, 83.) Opinnäytetyömme aihetta on rajattu useaan otteeseen opinnäytetyöprosessin aikana. Opinnäytetöiden aihepankista löytämämme aihe oli surun, vihan ja aggression kohtaaminen ja käsittely lasten kanssa. Aiheen rajausten jälkeen lopulliseksi opinnäytetyömme aiheeksi rajautui lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen, koska aggressiokehitykseen liittyy surun, vihan ja aggression tunteiden kohtaamista. Aiheen rajaus sujui mielestämme hyvin, sillä aihe rajautui sitä mukaan, kun paneuduimme aiheeseemme. Perustelimme valintamme selkeästi, mikä on lisännyt eettisyyttä työskentelyssämme.

Opinnäytetyössämme oli erittäin tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä työn tilaajien kanssa, jotta tuote vastasi parhaalla mahdollisella tavalla heidän tarpeitaan (Vilka & Airaksinen 2003, 40). Otimme työn tilaajat mukaan tuotteen suunnitteluun ja huomioimme heidät myös tuotteen

arvioinnissa. Työn tilaajat esitetasivat ja arvioivat tuotteemme. Esitestauksesta saatujen palautteiden perusteella viimeistelimme tuotteen heille sopivaksi.

Lasten- ja nuortenkodin lapset leimautuvat hyvin herkästi. Sijoitetut lapset ovat usein epävarmoja itsestään ja hakevat hyväksyntää kasvattajilta. (Laurila 1999, 64 - 65.) Näille lapsille on siis erityisen tärkeää hyväksymisen kokemisen kannalta, ettei heitä pidetä erilaisina kuin muut. Näin ollen eettisyyteen vaikutti se, kuinka kirjoitimme lasten- ja nuortenkodin lapsista. Pyrimme korostamaan työssämme, että aggressiokehitys on kaikkien lasten kasvuun ja kehitykseen kuuluvaa ja ongelmia aggressiokehityksessä voi olla kaikilla lapsilla. Näin emme leimanneet lasten- ja nuortenkodin lapsia erityisiksi.

7.2 Luotettavuus

Tuotteistetussa opinnäytetyössä luotettavuutta kuvaa tuotteistamisprosessin tarkka yksityiskohtainen selostus. Tuotteistamisprosessissa tulee näkyä tarkasti tuotteen tekemisen vaiheet, jotta lukija ymmärtää tuotteistamisen kulun. Kaikissa opinnäytetyön vaiheissa käytettäviin lähteisiin on suhtauduttava kriittisesti, jotta opinnäytetyö on luotettava. (Hirsjärvi ym. 2009, 189, 261.)

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttava tekijä on myös opinnäytetyön tekijöiden ammattitaito. Ammattitaito jaetaan tiedolliseen hallintaan, ammattitietikkaan ja tutkimuskäytäntöjen hallintaan, joista koostuu hyvä tieteellinen käytäntö. Opinnäytetyön tekijöiden ammattitaidosta kertovat tieteenalan hyvä hallinta ja huolellinen raportointi. (Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen 2002, 4.)

Olemme kuvanneet tuotteistamisprosessin tarkkaan asiakäsikirjoituksen, tuotantosuunnitelman, tuotantokäsikirjoituksen ja tuotteen arvioinnin avulla. Niiden avulla lukija ymmärtää tuotteen tekemisen vaiheet yksityiskohtaisesti. Tuotteeseemme hankimme tiedon kirjallisuuskatsauksen perusteella, joten meidän täytyi käyttää erityistä lähdekritiikkiä opinnäytetyötä tehdessämme, jotta tuote on luotettava. Valitsimmekin oppaan lähteiksi uusia lähteitä, joiden tekijät ovat kirjoittaneet aiheestamme useampia teoksia. Ainut muita vanhempi lähde on Goleman. Valitsimme lähteen, koska hänen oppejansa käytetään edelleen. Osoitimme ammattitaitoamme hyvällä teorian hallinnalla ja sen yhdistämisellä käytäntöön.

Arvioimme tuotteistamisprosessin luotettavuutta kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden kriteereitä soveltaen. Niitä ovat: uskottavuus, tulosten todeksi vahvistettavuus, tulosten merkityksellisyyden arviointi, toistuvuus, aineiston kyllästeisyys ja siirrettävyys. (Nikkonen 1997, 146 - 147.)

Uskottavuudella tarkoitetaan, että säilyikö totuus tutkijan ja tiedonantajien välillä (Nikkonen 1997, 146). Uskottavuuden lisäämiseksi pyrimme tekemään työelämäohjaajien, opinnäytetyön ohjaavan opettajan ja meidän välisistä keskusteluista mahdollisimman selkeitä. Teimme keskusteluista muistiinpanoja, jotta meidän ei tarvinnut muistella sovittuja asioita, vaan pystyimme tarkistamaan asiat muistiinpanoistamme. Työelämäohjaajilta saamamme ehdotukset oppaan sisällöstä toteutimme heidän ohjeidensa mukaisesti, jotta opas vastasi heidän tarpeitaan. Teoriapohjaa luodessamme huomioimme, että emme muuttaneet alkuperäisen kirjoittajan ajatuksia.

Tulosten todeksi vahvistettavuus tarkoittaa, että tutkimustulokset eivät saa perustua ainoastaan tutkijan käsityksiin vaan niiden täytyy perustua aineistoon ja empiriaan (Nikkonen 1997, 146). Tuotteistamisprosessissa mielestämme tämä tarkoittaa sitä, että teoriaosuudessa käyttämämme lähteet ovat monipuolisia ja luotettavia. Teoriaosuuteen emme ole näin ollen lisänneet omia ajatuksiamme. Opasta olemme käyttäneet arvioinnissa työn tilaajilla ja heiltä olemme saaneet palautetta tuotteen sisältöön. Lisäksi olimme yhteydessä Raisa Cacciatoreen, jotta hän olisi voinut tarkistaa oppaan ja opinnäytetyön sisällön. Hän ei kuitenkaan ehtinyt omien kiireidensä keskeltä perehtyä työhömmme. Cacciatoren terveiset meille kuitenkin oli, että työ on erittäin tärkeä.

Tulosten merkittävyys tarkoittaa sitä, että kuvatut tapahtumat ja toiminnot ymmärretään ja ne liitetään johonkin laajempiin kokonaisuuksiin (Nikkonen 1997, 147). Oppaan sisältö perustuu opinnäytetyön teoriataustaan. Opinnäytetyön avulla Kimpan ja Luonnonlapsen henkilökunta saavat uutta tietoa lapsen aggressiokehityksestä ja sen tukemisesta ja voivat palauttaa ennalta tuttuja asioita mieleensä. Opinnäytetyön avulla voidaan kehittää Kimpan ja Luonnonlapsen työn laatua.

Toistuvuudella tarkoitetaan, että ilmiö alkaa toistua tietyn kaavan tai mallin mukaan (Nikkonen 1997, 147). Toistuvuus näkyy opinnäytetyössämme siten, että teoriatausta on koottu useista eri lähteistä ja sama tieto löytyy useammasta eri lähteestä. Lisäksi olemme pyrkinneet tarkastelemaan lapsen aggressiokehitystä eri näkökulmista.

Aineiston kyllästeisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkija on saanut ilmiöstä kaiken olennaisen tiedon (Nikkonen 1997, 147). Opinnäytetyössämme käytimme lähteitä monipuolisesti ja etsimme mahdollisimman uutta tietoa. Lähteinä olemme käyttäneet kirjallisuutta, internet-lähteitä, lehtiartikkeleita ja tutkimuksia. Käyttämiämme lähteitä olemme vertailleet keskenään. Olemme käyttäneet lähteinä myös saman kirjoittajan eri teoksia, mikä mielestämme kuvaa kirjoittajan perehtyneisyyttä aiheeseen. Aggressiokehitys -käsitettä emme löytäneet kuin Cacciatoren teoksista, joten tämän vuoksi lapsen aggressiokehityksen lähteet ovat niukat. Meidän täytyi perehtyä ensin aggressiokehitys-käsitteeseen, jonka jälkeen etsimme lähteitä käsitteeseen liittyvien asioiden perusteella. Käsitteen avaamisen jälkeen lähteitä löytyi enemmän.

Luotettavuuden kriteereihin kuuluu myös tulosten siirrettävyys. Siirrettävyys tarkoittaa tulosten siirrettävyyttä samankaltaiseen asiayhteyteen siten, että tulkinnat pitävät yhä paikkansa. (Nikkonen 1997, 147.) Lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen – opas kasvattajille on tehty Lasten- ja Nuorten koti Kimppaan ja Perhekoti Luonnonlapsen, mutta opasta voitaisiin mielestämme käyttää myös muissa lasten- ja nuortencodeissa, perhekodeissa, lastenosastoilla sairaalassa, neuvoloissa, perhetyössä, päiväkodeissa ja kouluissa. Opasta on jo kysytty Kajaanin perhetyöhön ja erääseen yksityiseen päiväkotiin.

7.3 Ammatillinen kehittyminen

Opintojemme alussa tutustuimme opetusministeriön laatimiin sairaanhoitajan ammatillisiin osaamisvaatimuksiin. Sairaanhoitajan ammatilliset osaamisvaatimukset ovat hoitotyön asiakkuusosaaminen, terveyden edistämisen osaaminen, kliininen osaaminen, päätöksentekosaaminen ja ohjaus- ja opetusosaaminen (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2009, 18). Osaamisvaatimukset tuntuivat silloin hyvin kaukaisilta asioilta ja saavuttamisen arvoisilta. Opintojemme edetessä huomasimme, kuinka jokainen ohjattu harjoittelumme ja koulutehtävämme auttoivat saavuttamaan pienen palan kustakin osa-alueesta. Opinnäytetyöprosessin tavoitteena oli ammatillinen kasvu ja kehittyminen (Asetus ammattikorkeakouluista 352/2003, 7§). Opinnäytetyöprosessin aikana saimme koottua viimeisetkin ammatillisen kasvun ja kehittymisen palaset paikoilleen osoittamalla valmiutemme soveltaa tietoja ja taitoja käytäntöön.

Opinnäytetyöprosessin aikana kasvoimme ammatillisesti. Päätöksentekotaitomme kehittivät ohjaajien palautteiden ja vaihtoehtojen tarjoamisen myötä. Meidän oli vain valittava oma toteutustapamme ja pyrittävä perustelemaan se. Opinnäytetyöprosessi oli näin ollen päätöksentekoa ja sen perustelemista.

Terveysten edistämisen osaamiseen voidaan yhdistää oppaan laatiminen, koska sen avulla pyritään edistämään terveyttä. Opinnäytetyömme avulla voidaan ennaltaehkäistä tunne-elämän kehityksen häiriintymistä tarjoamalla kasvattajille tietoa lapsen aggressiokehityksestä ja sen tukemisesta. Näin ollen opinnäytetyössämme on lapsen terveyden edistämisen näkökulma. Jatkotutkimuksen aiheeksi opinnäytetyöprosessin aikana nousi lapsen tunne-elämän kehityksen tai aggressiokehityksen häiriintyminen, mitä siitä seuraa ja kuinka sitä voi hoitaa.

Näyttöön perustuva hoitotyö on olennainen osa hoitotyötä, opinnäytetyöprosessin aikana olemme saaneet kokemusta tutkimusten lukemisesta. Olennaisten asioiden löytäminen tutkimuksista ja kirjallisuudesta on helpottunut opinnäytetyöprosessin edetessä. Kehityimme opinnäytetyöprosessin aikana myös tiedonhaussa etsiessämme luotettavia lähteitä eri tietokannoista. Lähteitä löysimme Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjaston artikkeli- ja tietokanta palveluista, kirjastosta ja internetistä. Alkuun lähteiden löytäminen oli vaikeaa, sillä emme osanneet käyttää oikeita hakusanoja. Lähteiden löytäminenkin helpottui opinnäytetyöprosessin edetessä. Tulevaisuudessa osaamme hyödyntää tiedonhakua työelämässä ja mahdollisissa jatko-opinnoissamme.

Kaikki opinnäytetyömme kaaviot ja oppaan olemme tehneet tietokoneen avulla. Olemme opetelleet käyttämään erilaisia tietokoneen ominaisuuksia, jotta kaaviot ja opas on saatu tehtyä ja siirrettyä opinnäytetyöhömmen. Täten graafiset taitomme ja tietokoneen käyttämisemme ovat kehittyneet.

Tuotteistettu opinnäytetyöprosessi opetti meille myös yhteistyötä, kehittämistaitoja ja suunnitelmallisuutta. Ymmärrämme nyt kehittämistyön hitauden, jolloin päämäärään päästään vain pitkäjänteisellä työskentelyllä. Toteutimme opinnäytetyön parityönä. Parityöskentely oli antoisaa ja ajoittain myös haastavaa, sillä erilaisiin päätöksiin täytyi löytää yhteinen linja ja työn aikataulu tuli suunnitella molemmille sopivaksi sekä työtehtäviä täytyi opetella jakamaan. Toisaalta parin jatkuva tuki, kannustus ja yhteistyö olivat

opinnäytetyöprosessin aikana tarpeen. Opinnäytetyömme on täten parantanut työelämätaitojamme, sillä yhteistyöosaaminen on merkittävä taito myös työelämässä.

Ajankäytön organisointi oli meille eräänlainen haaste opinnäytetyöprosessin aikana. Ohjatut harjoittelut, muut koulutehtävät, kesätyöt ja asuminen eri paikkakunnilla hankaloittivat yhteisen ajan löytämistä. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme jakaneet teoria-alueita ja työskennelleet itseksemme kotona sekä yhteisen ajan löytyessä olemme työskennelleet yhdessä.

Omana tavoitteenamme oli oppia tuotteistamisprosessin kulku ja osata yhdistää aggressiokehityksestä saamamme tietoa käytäntöön lapsen aggressiokehityksen tukemisen kehittämiseksi. Olemme kuvanneet opinnäytetyössämme tuotteistamisprosessin kattavasti ja selkeästi, mikä osoittaa tuotteistetun opinnäytetyön etenemisen hallinnan. Opinnäytetyömme tuloksena oli opas kasvattajille. Opas on osoituksena siitä, että olemme osanneet yhdistää aggressiokehityksestä saamaamme tietoa käytäntöön lapsen aggressiokehityksen tukemiseksi. Näin ollen olemme saavuttaneet asettamamme tavoitteen.

Opinnäytetyöprosessi on vaatinut meiltä kärsivällisyyttä, suunnitelmallisuutta, pitkäjänteisyyttä ja sitkeyttä. Opinnäytetyömme on siis koetellut tunneälytaitojamme. Työ on auttanut meitä ymmärtämään itseämme, omia tunteitamme ja niihin liittyviä reaktioitamme. Prosessi on kasvattanut meitä ihmisinä ja tulevana hoitotyön ammattilaisina. Ammatillisten opintojen suuntautumisvaihtoehtomme on lasten ja nuorten hoitotyö, joten tuleamme olemaan tekemisissä lasten ja heidän kasvattajiensa kanssa erilaisissa hoitotyön ympäristöissä. Toivomme, että opinnäytetyömme toimisi eräänlaisena käyntikorttina opintojemme jälkeen ja pääsisimme hyödyntämään opinnäytetyöprosessin aikana hankkimiamme tietoja ja taitoja tulevaisuudessa sairaanhoitajina. Lisäksi toivomme, että valmistamaamme opasta tullaan käyttämään ja hyödyntämään lastenkodissa ja perhekodeissa.

Haluamme kiittää ohjaavaa opettajaamme tuesta ja kannustuksesta sekä hyvästä ohjauksesta opinnäytetyöprosessin aikana. Kiitokset kuuluvat myös koordinoivalle opettajalle arvokkaista neuvoista. Suuri kiitos kuuluu myös työn tilaajille Lasten- ja Nuorten koti Kimpalle ja Perhekoti Luonnonlapselle hyvästä yhteistyöstä, asiantuntevista neuvoista ja mahdollisuudesta työstää tuote käytäntöön.

LÄHTEET

- Asetus ammattikorkeakouluista. 2003. A15.5.2003/352, 7§. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteet. Viitattu 21.2.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352>
- Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaali kouluille. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Cacciatore, R. 2008. Kiukkukirja. Aggressiokasvattajan käsikirja - vauvasta kouluikään. Toim. Hurme, V. Helsinki: Priimuspaino Oy.
- Cacciatore, R. 2009. Kapinakirja. Aggressiokasvattajan käsikirja - koululaisesta aikuiseksi. Toim. Hurme, V. & Lehtikangas, M. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Goleman, D. 1998. Tunneäly. Lahjakkuuden koko kuva. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Heikkinen, H., Tiainen, S. & Torkkola, S. 2002. Potilasohjeet ymmärrettäviksi. Opas potilasohjeiden tekijöille. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Tampere: Tammerprint Oy.
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: PS-Kustannus.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. 2002. Viitattu 9.2.2012.
<http://www.kajak.fi/loader.aspx?id=5357c4bd-ac4e-4158-a612-ae8fbeb5562>
- Jalovaara, E. 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2009. Opinto-opas 2009 - 2010. Iisalmi: Painotalo Seiska Oy.

Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesuhteet ja sijoitettu lapsi. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesuhteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy, 207 - 216.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kempainen, P. 2000. Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kokkonen, M. 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. Opi tunteiden säätelyn taito. Juva: Bookwell Oy.

Lasten- ja Nuorten koti Kimpan www-sivut. 2012. Viitattu 8.11.2012. <http://www.kimppa.info/kimppa/>

Lastensuojelulaki. 2007. L13.4.2007/417, 2§. Vastuu lapsen hyvinvoinnista. Viitattu 20.11.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelulaki. 2007. L13.4.2007/417, 6§. Lapsi ja nuori. Viitattu 21.2.2012. [http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelulaki](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelulaki).

Laurila, A. 1999. Toinen mahdollisuus. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Luukkonen, H. 1994. Parantava sateenkaari. Väriteoriaopas. Karisto: Aquarian Publications.

Lyytinen, H., Eklund, K. & Laakso, M-L. 2003. Varhainen kognitio, temperamentti ja vuorovaikutus. Teoksessa Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. 2003. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Nikkonen, M. 1997. Etnografinen malli. Teoksessa Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1997. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY. 136 - 149.

Nowack, K. 2012. Emotional Intelligence: Defining and Understanding the Fad. T+D. 60 - 63. Viitattu 23.10.2012. <https://remote.kajak.fi/ehost/pdfviewer/,DanaInfo=.awfdCigyjwqy35Mq32+pdfviewer?sid=bb683522-71a2-4ce2-9136-f6ece05c77e0%40sessionmgr110&vid=2&hid=104>

Perhekoti Luonnonlapsen www-sivut. 2012. Viitattu 8.11.2012.
<http://www.perhekotiluonnonlapsi.fi/index.asp?pid=5>

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-kustannus.

Punamäki, R-L. 2001. Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen yhteys. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopisto.

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WSOY.

Viemerö, V. 2006. Aggressio ja aggressiivisuus. Tieteessä tapahtuu 3/2006, 18 - 22.

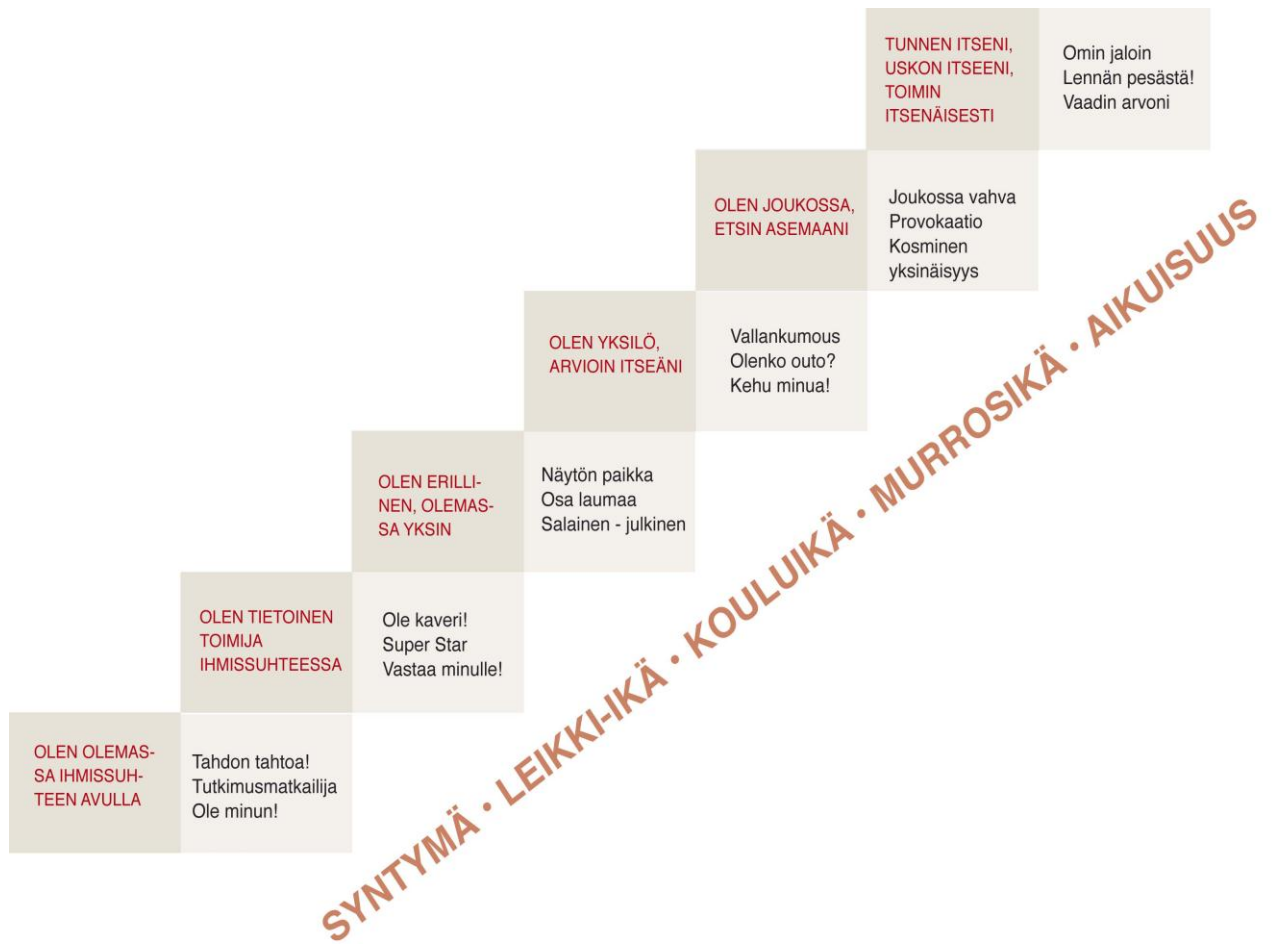
Viljamaa, J. 2012. Käytä kiukkuasi. Aggression hyötykäyttö. Helsinki: WSOY.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Väestöliiton www-sivut. 2012. Aggressio. Viitattu 26.11.2012
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/aggressio/>

Wahl, K. & Metzner, C. 2011. Parental Influences on the Prevalence and Development of Child Aggressiveness. Journal of Child & Family Studies. 21, 344 - 355. Viitattu 30.8.2012.
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=73325873&site=ehost-live>

AGGRESSION PORTAAT (Cacciatore 2007, cd-levy)

SYNOPSIS

IDEA JA KOHDERYHMÄ: Lastenkodeissa ja perhekodeissa tarvitaan tietoa aggressiokehityksestä ja sen tukemisesta, sillä tiedon avulla kasvattajat osaavat tulkita lapsen normaalia aggressiokehitystä. Oppaan kohderyhmänä ovat kasvattajat lasten- ja nuortenkoti Kimpassa sekä perhekoti Luonnonlapsessa, mutta sitä voi myös käyttää muut kasvattajat, kuten vanhemmat.

TAVOITE: Oppaan avulla pyritään turvaamaan lapsen aggressiokehitystä ja ennaltaehkäisemään ei-toivottua käyttäytymistä. Tavoitteena on myös, että Kimpan ja Luonnonlapsen kasvattajien ammattitaito lisääntyy tiedon avulla. Oppaan tulisi olla selkeä, informatiivinen, käyttäjäystävällinen ja helppo lukea.

SISÄLTÖ PÄÄPIIRTEITTÄIN: Oppaan sisällön pääotsikot koostuvat lapsen eri aggressiokehityksen tasoista ja niiden kehityksen tukemisesta. Oppaasta löytyy alustavan suunnitelman mukaan muun muassa kohdat: Mitä on aggressio ja aggressiokehitys, Varhainen vuorovaikutus lapsen tunnekehityksen perustana, Aggression portaat (kaavio) sekä Lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen ikäkausina (1 - 3v., 4 - 6v., 7- 10v., 11 - 14v., 13 - 17v., 16 - 25v.).

KÄYTTÖTAPA: Opas on apuvälineenä Kimpan ja Luonnonlapsen työntekijöillä eli kasvattajilla lapsen kehityksen ja kasvun tukena. Oppaan voi myös antaa perheiden vanhemmille, jotta he osaisivat tukea lapsensa tunnekehitystä oikealla tavalla, sekä saisivat tietoa lapsen aggressiokehityksestä.

TUOTTEEN TEKNINEN TOTEUTUS: Opas toteutetaan alustavan suunnitelman mukaan Word- ohjelmalla. Valmis opas tallennetaan myös sähköiseen muotoon, jotta tilaajat voivat tarvittaessa tulostaa useampia kappaleita käyttöönsä. Kuitenkin kummallekin tilaajalle annetaan paperiversio oppaasta.

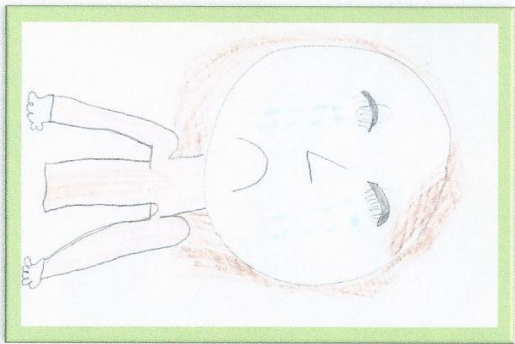
TEKIJÄ JA TYÖRYHMÄ: Opinnäytetyön kokonaisuudessaan tekevät Liisa Pesonen ja Riikka Niiranen. Oppaan suunnitteluun osallistuvat työelämän ohjaajat Kristiina Anttonen ja Jouni Bäck, sekä opinnäytetyön ohjaaja Raila Arpala. Mahdollisesti oppaan kuvitukseen osallistuu muita henkilöitä.

OPINNÄYTETYÖN ALUSTAVA AIKATAULU:

- Aiheanalyysin palautus 3.10.2011
- Aiheanalyysin esitys 18.10.2011
- Opinnäytetyön suunnitelman palautus 13.2.2012
- Opinnäytetyön suunnitelman esitys 20.2.2012
- Tutustumiskäynnit Kimpassa 26.2.2012 ja Luonnonlapsessa 22.2.2012
- Teoriapohjan luontia (osittain), tuotteen käsikirjoituksen, tuotantosuunnitelman ja tuotteen arviointisuunnitelman laadintaa maalliskuun 2012 loppuun mennessä
- Teoriapohjan luontia, tuotantokäsikirjoituksen ja tuotteen valmistuksen työstämistä kevään 2012 aikana
- Ennen tuotteen testausta ohjaus ohjaavalta opettajalta
- Tuote valmis testattavaksi ja arvioitavaksi tilaajille kesän 2012 aikana
- 2012 kesänlopussa ja syksynalussa palautteen kokoaminen ja tuotteen muokkaaminen palautteiden perusteella
- Ohjausta ohjaavalta opettajalta
- Tuotteen valmistelu ja viimeistely syksy 2012
- Ohjausta ohjaavalta opettajalta
- Tuote valmis syksyllä 2012
- Opinnäytetyön ensimmäisen version palautus lokakuussa 2012
- Valmiin opinnäytetyön esitys, palautus ja kypsyyssäyde syksyllä 2012

ALUSTAVA KUSTANNUSARVIO: Oppaan kopioinnista aiheutuvat kustannukset.

**LAPSEN AGGRESSIOKEHITYS
JA SEN TUKEMINEN – OPAS KASVATTAJILLE**

SISÄLLYSLUETTELO

Tunnekehitys ja tunneäly.....	1
Mikä on aggressio?	2
Aggressiokehitys.....	4
Aggression portaat -kaavio	5
Aggression portaat.....	6
Aggressiokehityksen tukeminen.....	8
Lähteet.....	13

LAPSEN AGGRESSIOKEHITYS JA SEN TUKEMINEN – OPAS KASVATTAJAILLE

Lapsen aggressiokehitys ja sen tukeminen – opas kasvattajille on tarkoitettu kaikille, jotka huolehtivat lapsen hyvinvoinnista, hoidosta ja kasvattuksesta. Oppaan tarkoituksena on antaa lisätietoa kasvattajille lapsen aggressiokehitykseen liittyvistä asioista, jotta he osaavat tukea lapsen normaalia aggressiokehitystä ja näin ollen myös ennaltaehkäistä lapsen ei-toivottua käyttäytymistä.

1

Tunnekehitys ja tunneäly

Tunnekehitys luo pohjan lapsen aggressiokehitykselle. Se kattaa aivojen kehittymisen ja sitä kautta myös tunneälyn kehittymisen. Jotta tunneäly voi kehittyä, tulee tunnekehitykselle oleellisten aivojen osien eli aivojen limbisen järjestelmän olla valmiina. Parhaan mahdollisen aivojen kehityksen ja näin ollen myös tunnekehityksen mahdollistaa hyvä lapsen ja aikuisen välinen varhainen vuorovaikutus eli lapsen ja kasvattajan yhdessä kokeminen, tekeminen ja oleminen ensivuotina.

2

Mikä on aggressio?

Aggressio on tunne, joka saa aikaan lapsessa erilaisia reaktioita kuten vihan tunteen, suuttumisen, hyökkäyshalun ja itsensä puolustamisen. Aggressio ei siis ole toimintaa, vaan se voidaan nähdä neutraalina energiana, joka on käytettyymisen motiivi tai syy. Aggressiointunteet ovat lapsen voima neuvottomuuden, aliahteleisuuden, vaiheesta toiseen siirtymisen ja turhautumisen avuksi. Aggressiointunteet ovat näin ollen välttämättömiä lapsen kasvuun ja kehitykselle, jotta hän pääsisi yli erilaisista kehitysvaiheista.

Aggressiointunteiden avulla lapsi itsenäistyy ja opettelee pärjäämään itsenäisesti. Lapsen hakevat aggressiointunteiden avulla rohkeutta ottaa omaa tilaa, joka voi näkyä kuohuvina tunteina. Kuohuvista tunteista johtuvat konfliktit

edistävät rakentavasti kohdattuina lapsen sosiaalisten taitojen, itsehillinnän, tunteiden kanavoimien harjoittelua ja itsenäistymistä.

Aggressio koetaan usein negatiivisena ilmiönä ja yhdistetään väkivaltaan. Aggressiosista syntyvä energia ei kuitenkaan johda väkivaltaiseen käyttäytymiseen eli aggressiivisuuteen, jos lapsella on muita keinoja hallita tunteita. Monet kasvattajat kokevat myös lapsen aggression vaikeana. Koska aggressio on osa lapsen kehitystä, tulee kasvattajien kuitenkin auttaa lasta hallitsemaan omia tunteitaan, jotta lapsen normaali kehitys toteutuisi ja aggressiiviselta käyttäytymiseltä välttyttäisiin.

3

4

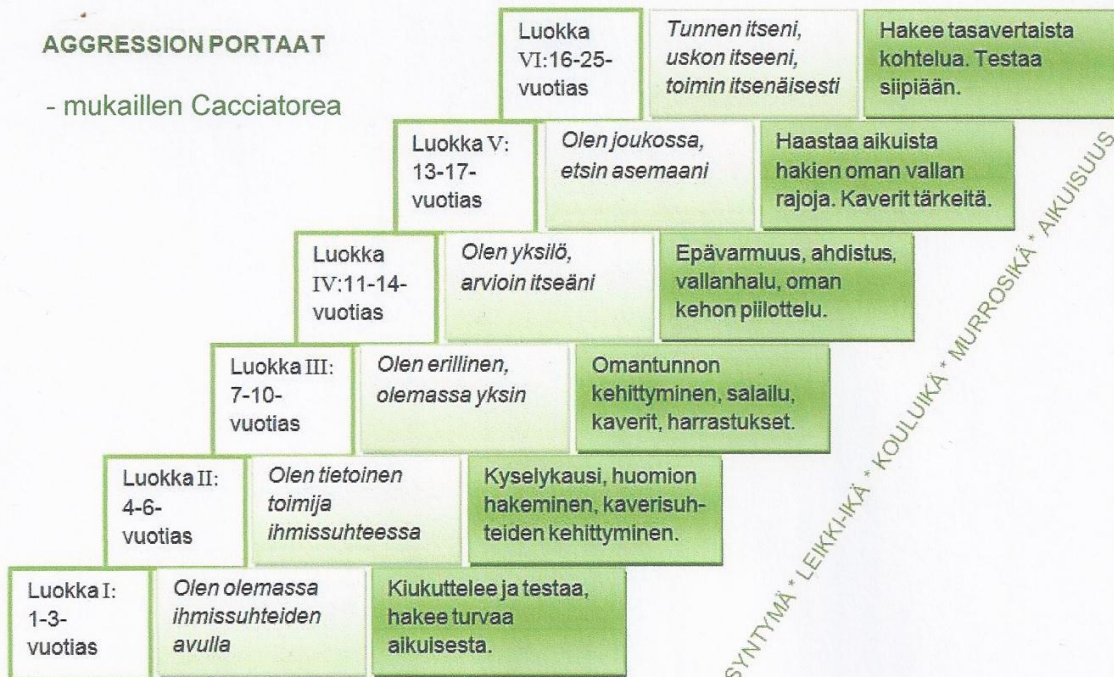
Aggressiokehitys

Aggressiokehityksellä tarkoitetaan aggressiontunteiden avulla tapahtuvaa itsenäistymiskasvua omasta lapsuuden yhteisöstä. Sen tarkoituksena on saavuttaa terve itsearvosuus, itsesäätely ja omat rajat. Näiden kautta lapsi liittyy sosiaaliseen viiteryhmäänsä ja oppii yhteisössä tarvittavia sosiaalisia taitoja sekä tunteiden hallintaa. Tämä itsenäistymiskasvu on jatkuvaa ja voi ajoittain näkyä ärtymyksenä ja vihana kasvattajaa kohtaan sekä aiheuttaa konfliktitilanteita.

Lapsen aggressiokehitys etenee Raisa Cacciatorin mukaan aggression portaiden asteittaisen kasvun kautta. Aggressiokehitys toteutuu eri portailta kehitysvaiheiden aikana rakentavasti läpikäytyinä aggressiointunteina. Oikein läpikäytyinä vaiheista päästään yli, lapsi itsenäistyy ja hän oppii käsittelemään omia aggressiointunteitaan. Portailta olevat iät ovat suuntaa antavia, sillä jokaisen lapsi on yksilöllinen ja etenee portailta omaan tahdinsa.

AGGRESSION PORTAAT

- mukaillen Cacciatorrea

SYNTYMÄ * LEIKKILIKÄ * KOULUIKÄ * MURROSIKÄ * AIKUISUUS

5

AGGRESSION PORTAAT

6

Luokka I (1-3v.): Lapsi rimpuilee, peilaa, tukeutuu ja riehuu jatkuvasti turvallisiksi kokemalleen aikuiselle. Tässä vaiheessa lapsi testaa hoitajiensa turvallisuutta ja luotettavuutta sekä tunnekuohujen vaarallisuutta. Rauhoittakseen lapsi tarvitsee aikuisia suojaajana ja turvaajana väsymyksen ja riehumisraivon kohdatessa.

Luokka II (4-6v.): Tässä vaiheessa lapsi tarvitsee aikuista opastamaan, selittämään ja ohjaamaan elämässä. Opastuksen avulla lapsi oppii ymmärtämään, että omaa käytöstä voi ohjailia ja toisen käyttökseen voi vaikuttaa. Kyselykausi on tällöin myös menossa ja joskus lapsi saattaa uupua valtavasta tietomäärästä. Lapsi kalpaa ihailua ja aikuisen läsnäoloa ja aikuisen katseen kohteena olemista. Kaveriportaalla opitaan ystävyyydestä ja samalla harjoitellaan rittaa ja sopimista, valtaa ja toisen tahdon sietämistä aikuisten ohjeistuksella.

Luokka III (7-10v.): 7-10-vuotias lapsi on oppinut omantunnon olemassaolon ja salaamisen. Tässä vaiheessa lapsi voi varastaa tai valehdella ensimmäisiä kertoja tietoisesti ja opettelee pitämään salaisuuksia. Ajoittain lapsi voi hakea etäisyyttä ja yksityisyyttä. Kaveriporukan merkitys kasvaa ja kaverit yllyttävät tekemään kiellettyjäkin asioita. Lapsen on tärkeää saada arvostusta muilta lapsilta ja harjoittaa erilaisia taitoja.

Luokka IV (11-14v.): Tämän vaiheen aikana lapsi kokee epävarmuutta, hämmennystä ja ahdistusta muuttavasta kehostaan. Lapsi haluaa muuttua ja jättää aikaisemman taakseen. Tähän vaiheeseen kuuluu oman kehon piilotelu esimerkiksi jättipaidan, pipon tai meikkien takana. Myös uutena voimakkaana tunteena nousee vallanhalu, joka lievittää epävarmuuden ja haavoittuvuuden kokemusta. Sen avulla lapsi irrottautuu kodin turvallisesta ympäristöstä ja liittyy samanikäisten joukkoon. Lisäksi tupakka ja alkoholkokeilut saattavat alkaa tällä kaudella.

Luokka V (13-17v.): 13–17 vuoden iässä lapsi voi kokea ahdistavana oman erityisyytensä. Hän miettii, turvautuuko ikätovereihin vai lähiaikuisiin. Lapsi saattaa peittää omaa epävarmuuttaan uhoamalla ja haastamalla aikuisia yhä tiukempaan rajanvetoon. Uhmaamalla lapsi testaa myös omia vallan rajojaan. Lapsi voi tavoitella erillisyyden kokemusta olemalla täysin vastakohta aikuisten odotuksille. Hän hakee turvaa kaveriporukan vahvuudesta ja vastuun jakautumisesta ryhmässä.

Luokka VI (16-25v.): Lapsi alkaa käyttäytyä kuin aikuinen ja osaa vaatia itselleen arvostavaa, tasavertaista kohtelua. Suhde vanhempiin alkaa etääntyä, kunnes nuoren on pakko lähteä pois kotoa ja ottaa etäisyyttä aivan konkreettisesti. Kodin ilmapiiri ahdistaa nuorta, sillä hän kokee välillä itsensä vielä lapseksi. Tässä vaiheessa nuori haluaa päästä kokeilemaan, pärjäsikö ja selviytyisikö hän jo omillaan.

Riikka Niiranen & Liisa Pesonen KAMMK 2012

7

8

AGGRESSIOKEHITYKSEN TUKEMINEN

Aggressiokehityksen tukeminen on haastavien tunteiden, kuten aggression, tunnistamista, nimeämistä ja hallinnan opettamista. Tuen saaminen kuuluu jokaisen lapsen arkeen, jotta lapsi oppii väkivallattomia toimintamalleja. Kasvattajat voivat tukea lapsen aggressiokehitystä opettamalla lapselle tunteiden hallintaa, syy-seuraussuhteita ja asettamalla lapselle rajoja.

Tunteiden hallinnan tukeminen

Lapsella tulee olla turvallinen paikka, jossa voi harjoitella tunteiden hallintaa. Paikan täytyy olla sellainen, jossa lapsen ei tarvitse pelätä joutuvansa hylätyksi, eikä tarvitse tavoitella arvostusta ja suosiota. Turvallisessa paikassa lapsi voi ilmaista tunteensa spontaanisti. Kasvattajien ei tulisi rajoittaa lapsen tunneilmaisuja, koska se voi johtaa myöhemmin masennukseen, passiivisuuteen ja erilaisiin ruumiillisiin vaivoihin esimerkiksi päänsärkyyn tai vatsakipuun.

Se, millainen lapsen ja kasvattajan välinen varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhde ovat, vaikuttavat siihen miten lapsi oppii säätelämään omia tunteitaan sekä tunnistamaan toisten tunteita. Turvallinen kiintymyssuhde syntyy, kun lapsi saa heti syntymästään lähtien toistuvia herkkiä, johdonmukaisia ja turvallisia vuorovaikutusko-

Riikka Niiranen & Liisa Pesonen KAMMK 2012

kemuksia. Esimerkiksi lapsen itkuun vastataan turvallisella kiintymyssuhteen luomisella lapsen luokse ja tyynnyttelemällä lasta rauhallisesti. Tuloksena on, että turvallisesti kiintyneet lapset ovat avoimia uusille kokemuksille ja heidän ongelmaratkaisutaitonsa ovat hyvin kehittyneet. Lisäksi he pystyvät ilmaisemaan tunteitaan, koska heillä on ollut turvallista näyttää niitä.

Tunnistamalla ja nimeämällä lapsen tunteita voidaan tukea lapsen mielikuvien käyttöä. Lapsi käyttää mielikuvia omassa psyykkisessä työssään. Hän lohduttaa ja tukeutuu niiden avulla ja pitää niitä kiukkunsa kohteina. Tällöin lapselle syntyy kuva siitä, että hän pystyy hallitsemaan sisäistä elämänsä eii tunteita. Kasvattajat voivat tukea lapsen psyykkistä työtä antamalla lapselle tarvittavat välineet, sanat ja käsitteet. Kasvattajien tulee siis ohjata lasta yhdistämään tunteet ja niitä kuvaavat sanat ja käsitteet toisiinsa. Esimerkiksi lapsen ollessa vihainen kasvattajan tulee kertoa lapselle, että hän näyttää nyt vihaiselta. Tällöin lapsi oppii, millaisia tunteita vihaisuus pitää sisällään.

Kasvattajat voivat tukea lapsen tunteiden hallintaa myös omalla tunnelimaisuudellaan. Kun kasvattaja reagoi lapsen tunnelimaisuuteen, kuten vihaisuuteen, rauhallisesti ja tasapainoisesti hallitsemalla omat tunteensa, viestii hän silloin lapselle hyväksyvänään lapsen tunnelimaisuus. Tällöin lapsi kokee, että kasvattaja ymmärtää hänen vihaisuutensa ja todennäköisesti lieventää omia vihaisia ilmauksiaan.

9

Syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen tukeminen

Lapsi ymmärtää syy-seuraussuhteet ikäänsä vastaavalla tavalla. Näin ollen kaikenikäisten lasten kanssa voi puhua asioiden suhteista toisiinsa. Tukemalla lapsen syy-seuraussuhteiden ymmärtämisen kehittymistä tulee aikuisen vastata lapsen kysymyksiin todennukaisesti ja perinpohjaisesti. Lapsi oppii suhteita, kun hänelle kerrotaan faktoja ja selitetään, miten asiat ovat syy ja seuraus - suhteessa toisiinsa.

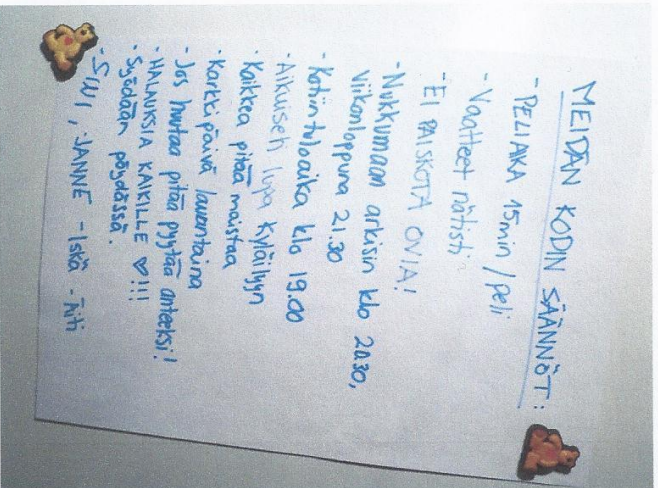
Lapsen tulee päästä tarkastelemaan onnistumisen ja epäonnistumisen kokemusten oikeita syitä. Lasta voi ohjata miettimään, millainen lopputulos hänen ratkaisustaan tai toimenpiteestään milloinkin on seurauksena ja missä asioissa hän seuraavalla kerralla voisi toimia toisin. Käyttäytymisen muutos ei onnistu, jos syyt siirretään jatkuvasti oman itsen ulkopuolelle niin, ettei lapsi ole vaikuttaja.

Kasvattajien tehtävänä on opettaa lapselle sosiaalisia taitoja, jotka vaativat oikeiden syy-seuraussuhteiden ymmärtämistä. Ilman näiden ymmärtämistä lapsi ei osaa ratkaista tilanteita ja voi turvautua jopa aggressiiviseen käyttökseen. Näin ollen lapsen sosiaalisia kanssakäymistä voi opettaa harjaannuttamalla lapsen päättelytaidoja, miettimällä yhdessä lapsen kanssa miksi ja miten jokin tunnelimaisuus johtaa johonkin olotilaan tai käyttäytymiseen.

10

Rajojen asettaminen

Lapset etsivät kiukuttelulla rajaa sille, kuinka pitkälle he voivat mennä. Kasvattajan pitää uskaltaa ja osata asettaa rajat sekä kestää kiukun purkaukset, jotka siitä seuraavat. Lasten ei pidä päättää kaikesta, mitä saa ja mitä ei saa tehdä, se on aikuisen tehtävä, sillä ilman rajoja lapsen itsekontrolli ei kehity.

11

Riikka Niiranen & Liisa Pesonen KAMK 2012

Säännöt luovat lapselle turvaa ja ne muuttuvat lapsen kasvaessa. Lapset tarvitsevat selkeät tiedot siitä, mitä kasvattajat hyväksyvät ja mitä eivät. Tällaisia tietoja ovat konkreettiset toimintamallit eli säännöt, rajat ja sopimukset. Sääntöjen ja rajojen tulee olla niin selviä ja johdonmukaisia, että lapsi tietää koko ajan mitä häneltä odotetaan ja mitä hänen käytöksensä seuraava. Näin lapsi oppii, että hän voi tietoisella toiminnallaan vaikuttaa hänelle tulevaan myönteiseen tai negatiiviseen palautteeseen.

Yhteisistä peisisäännöistä on hyvä sopia yhdessä lasten kanssa. Tärkeää on, että kaikki tulevat kuulluiksi ja jokaisella on oikeus puhua. Tämä opettaa lasta kuuntelemaan toista loppuun asti keskeyttämättä, vaikka olisi asiasta täysin eri mieltä. Lapsen saa noudattamaan sääntöjä silloin, kun hän tietää, ettei sääntö ole keksitty vaan hän on itse päässyt mukaan keskustelemaan säännöistä.

12

Riikka Niiranen & Liisa Pesonen KAMK 2012

Lähteet:

- Cacciatore, R. 2008. Kiukkukirja. Aggressiokasvattajan käsikirja-vauvasta kouluikään. Toim. Hurme, V. Helsinki: Priimuspaino Oy.
- Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat, opetusmateriaali kouluille. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Goleman, D. 1998. Tunneäly. Lahjakkuuden koko kuva. Keuruu: Otavan Kirjapaino.
- Jalovaara, E. 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2000. Tunne itsesi, suomalaisen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kokkonen, M. 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet. Opi tunteiden säätelyn taito. Juva: Bookwell Oy.
- Punamäki, R-L. 2001. Kiintymyssuhteen ja traumaattisen kokemuksen yhteys. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2001. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintymisen. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.
- Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WSOY.

13

Lisää tietoa aiheesta

- ❖ Niiranen, R. & Pesonen, L. 2012. Lapsen aggressioketitys ja sen tukeminen – opas kasvattajille. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö.
- ❖ Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat; opetusmateriaali kouluille. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- ❖ www.vaestoliitto.fi/nuoret/aggressio

KAJAANIN
AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TOIMEKSIANTOSOPIMUS
Opinnäytetyöt
Muut oppimisprojektit

**TOIMEKSIANTOSOPIMUS OPISKELIJATYÖNÄ TEHTÄVISTÄ OPINNÄYTETÖISTÄ TAI
MUISTA OPPIMISPROJEKTEISTA**

TOIMEKSIANTAJA

Toimeksiantaja	Lasten ja -nuorten koti Kimppa & perhekoti Luonnonlapsi	
Työn ohjaaja	Kristiina Anttonen ja Jouni Bäck	
Sähköpostiosoite	kristiina.anttonen@kajak.fi	Puhelinnumero

TOIMEKSIANNON TEKIJÄT KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Nimi	Liisa Pesonen	Ryhmätunnus	sth9sc
Sähköpostiosoite	sth9scliisap@kajak.fi	Puhelinnumero	
Nimi	Riikka Niiranen	Ryhmätunnus	sth9sc
Sähköpostiosoite	sth9scriikkan@kajak.fi	Puhelinnumero	
Nimi		Ryhmätunnus	
Sähköpostiosoite		Puhelinnumero	
Nimi		Ryhmätunnus	
Sähköpostiosoite		Puhelinnumero	

TOIMEKSIANTO

Työstä tehdään	☒ opinnäytetyö	☐ projektitehtävä	☐ kehittämistyö
Toimeksiannon lyhyt kuvaus	Toimeksiantaja antaa oikeudet opinnäytetyöntekijöille perehtyä työyksiköihin ja sitoutuu opinnäytetyöprosessiin.		
Työn TK-tavoitteet	Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa opas, jolla voidaan tukea lapsen aggressiokehitystä.		
Aikataulu	Opinnäytetyö valmis syksyllä 2012		
Kustannusarvio ja -vastuu	Kopionti-/matkakustannukset toimeksiantaja kustantaa.		
Ohjaava opettaja	Raila Arpala		

Päiväys 11 . 04 . 2012

Riikka Niiranen

Tekijöiden allekirjoitukset

Liisa Pesonen

Tekijöiden allekirjoitukset

Tekijöiden allekirjoitukset

Kristiina Anttonen

Toimeksiantajan allekirjoitus

KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULU

Toimeksiantosopimus
Opinnäytetyöt
Muut oppimisprojektit

2

TOIMEKSIANNON KUVAUS

Tavoitteet Toimeksiantajan kannalta	Opinnäytetyöstä saadun tiedon avulla lastensuojeluyksiköissä työskentelevät kasvattajat saavat lisää valmiuksia käsitellä aggressiota ja siihen liittyviä tunteita sekä tiedon avulla he osaavat tulkita lapsen normaalia aggressiokehitystä. Näin ollen kasvattajat pystyvät turvaamaan lapsen aggressiokehitystä ja ehkäisemään ei-toivottua käyttäytymistä.	
Opiskelijoiden oppimisen kannalta	Opinnäytetyötä tehdessämme pyrimme osoittamaan valmiutemme työskennellä päämäärätietoisesti ammattialallamme. Tavoitteenamme on myös oppia tuotteistamisprosessin kulku ja osata yhdistää teoriatietoa käytäntöön.	
Liitteet	☒ työsuunnitelma liitteenä ☐ muut liitteet (_____ kpl)	
Keskeiset tuotokset (raportit, suunnitelmat, tuotteet, esitteet, tietokoneohjelmat, tilaisuudet yms.)	☒ sisältyy työsuunnitelmaan Opas kasvattajille.	
Sovitut kokoukset ja raportoinnit	Pidetään kokouksia työntilaaajan kanssa jatkuvasti opinnäytetyön etenemisen myötä. Ajankohdat sovitaan työntilaaajan kanssa erikseen.	
Projektin resurssit 1. Toimeksiantaja		
2. Opiskelijat	Opiskelijoilla on käytössä opinnäytetyöhön 15 opintopisteen verran tunteja eli noin 420 tuntia	
3. Ammattikorkeakoulun ohjausresurssit	Ohjaavan opettajan ohjaus 10 tuntia.	
Kustannusarvio ja kustannusvastuu (esim. materiaalit, laitekustannukset, matkakustannukset, puhelin-, postitus- ja kopiointikulut, muut mahdolliset kulut)	Arvio Kopiointikulut Tulostamiskulut Matkakulut Kansitettujen valmiiden opinnäytetöiden kulut ☒ mahdollisista kuluista sovitaan työn tekijöiden ja toimeksiantajan kesken tapauskohtaisesti	Vastuu Toimeksiantaja kustantaa mahdolliset kulut sekä haluamansa määrän valmiita kansitettuja opinnäytetöitä omaan käyttöönsä sekä työntekijöille omat kappaleet.
Muuta (esim. luottamuksellisuus, tekijänoikeudet)	Oppaan tulostusoikeudet ja päivitysoikeudet jäävät työn tilaajille.	

Sopimuksessa noudatetaan Kajaanin ammattikorkeakoulun vakioehtoja opiskelijatyönä tehtävistä toimeksiannoista. Sopimuksia tehdään kaksi kappaletta: toimeksiantajalle ja opiskelijalle. Opiskelija toimittaa kopion toimeksiantosopimuksen 1. sivusta ohjaavalle opettajalle.